

OUDORPERHOUT

Noord-Hollandse

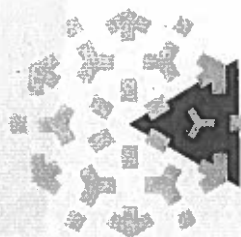
EEN ECHTE POLDER

BEHEER- EN INRICHTINGSPLAN

1998-2008

GEMEENTE ALKMAAR

Dienst Stadsontwikkeling en Beheer

augustus 1998

7920AIB

Nieuwland Advies

Postbus 522

6700 AM Wageningen

tel. 0317-467246

fax. 0317-467200

SAMENVATTING

Voor u ligt het Beheer en inrichtingsplan voor het Alkmaarse Park de Oudorperhout. Dit plan geeft een duidelijke visie op de gewenste ontwikkelingsrichting van dit park. Tevens is deze visie vertaald naar concrete maatregelen voor de komende beheersperiode van 1998 tot 2008.

De behoefte aan dit plan is ontstaan uit het Ecologie-Beleidsplan van de gemeente Alkmaar (1988). Daarin is aangegeven dat de Oudorperhout een belangrijke plek in het stedelijk ecologisch netwerk vervuld. Een plan, met een visie en een uitwerking, was gewenst om deze functie goed in te vullen. Dit plan is tot stand gekomen in nauwe samenwerking tussen de gemeente Alkmaar, een speciaal voor dit plan samengestelde klankbordgroep uit de omgeving en Nieuwland Advies. Erg belangrijk voor het uiteindelijke plan is de inbreng van de klankbordgroep geweest.

De visie: de Oudorperhout een echte Noordhollandse polder

De Oudorperhout is waardevol als natuurgebied en als een oorspronkelijk Noord-Hollands agrarisch polderlandschap, inclusief unieke cultuurhistorische elementen. Het zijn deze aspecten die de kwaliteit van de Oudorperhout bepalen. Veel typisch Noord-Hollandse karakteristieke elementen, zoals natte graslanden, rietzomen, open water, molens, dijken, restanten van dwangburchten enzovoorts zijn te vinden binnen een gebied van nog geen 40 ha. Het zijn ook deze aspecten die het gebied recreatief aantrekkelijkheid maken.

Voor de toekomst is het essentieel dat deze waarden en kwaliteiten zo goed mogelijk worden behouden en daar waar mogelijk verder ontwikkeld dan wel hersteld worden. Voor het landschap en de cultuurhistorie betekent dit dat met name de openheid van het landschap hersteld wordt. Het polderlandschap met molens, oude cultuurhistorische elementen en de oude Munnikenweg moet vanuit het park zichtbaar en herkenbaar zijn. Voor de natuur betekent dit dat vooral de natte oevervegetaties, de riet- en moerasvegetaties en de schrale graslanden verder ontwikkeld worden. Een aantal graslanden wordt geoptimaliseerd voor weidevogels als de Grutto. Tevens worden ecologische verbindingen binnen de stad en naar het buitengebied verbeterd. Om deze natuurdoelstellingen te realiseren zijn tevens aanpassingen aan de waterhuishouding vereist. Recreatief gezien blijft het park aantrekkelijk, voor wandelaars, fietsers, vissers en spelen op de grasveldjes. Er wordt voor een eenduidige zonering van recreatie gekozen. Genieten van een mooie, rustige, natuurlijke omgeving. Honden kunnen op aangegeven lokaties losgelaten worden. Met informatieborden wordt gewezen op bijzondere elementen in het park.

Wat zijn de belangrijkste maatregelen?

Om bovenstaande visie te bereiken zijn in de komende jaren een aantal maatregelen gewenst. In deze samenvatting wordt volstaan de belangrijkste en meest ingrijpende te noemen. De maatregelen hebben zowel betrekking op kleinschalige herinrichting, omvormingsbeheer als periodiek beheer en onderhoud.

Een deel van de graslanden zal extensiever begraasd worden of afgegraven om natte graslanden te ontwikkelen. De huidige pachters worden daar waar zinvol en mogelijk ook in de toekomst als dagelijks beheerders ingezet. Een deel van de huidige steile, beschoeide oevers wordt heringericht tot flauwe, natuurlijke oevers.

Zowel voor de graslanden, de moeras- en rietvegetaties als de oevervegetaties wordt in de toekomst een gevarieerder beheer voorgesteld, waardoor de rijkdom aan planten en dieren zal toenemen.

Het westelijk parkdeel wordt nadrukkelijker betrokken bij de Oudorperhout, waardoor de Oudorperhout als één geheel ervaren wordt. Daarvoor wordt een beplantingsstrook verwijderd, een westelijke entree gemaakt en een deel van de weidepercelen toegankelijk gemaakt voor publiek. Ook worden hier elzenhakhoutsingels aangeplant. Aan de oostzijde wordt een extra entree gerealiseerd.

De waterhuishouding wordt aangepast, waarbij het stedelijke water uit de Oudorperpolder via de zuidzijde van het park wordt omgeleid naar de Hoornse Vaart. Het centrale parkdeel wordt waterhuishoudkundig geïsoleerd.

Vanuit het thema cultuurhistorie is het verbeteren van de zichtbaarheid van de molens en wellicht het draai en maalvaardig maken van één van de molens een belangrijke maatregel. Tevens wordt in ieder geval één van de fundamenteën van de dwangburchten herkenbaar gemaakt in het landschap. Nu liggen beide burchten verscholen onder een pakket veen/zand.

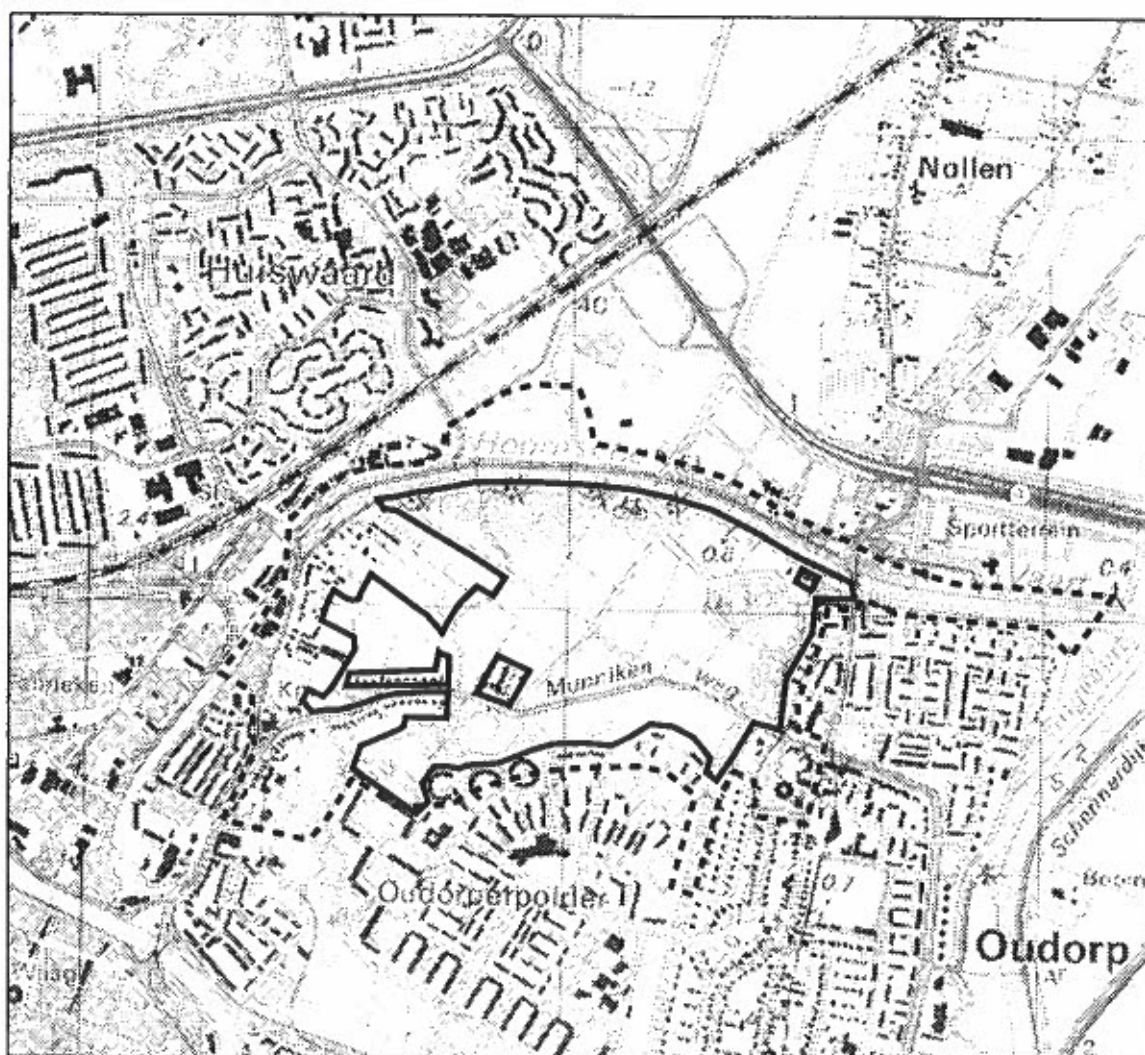
De recreant, die de Oudorperhout in de toekomst bezoekt, zal vooral merken dat het gebied door bovenstaande maatregelen aantrekkelijker is geworden en wordt daar middels eenvoudige informatiemiddelen over geïnformeerd.

Van papier naar uitvoering

Het plan is klaar. Nu kan de uitvoering beginnen. De gemeente Alkmaar neemt nu het voortouw om dit plan te realiseren. De klankborggroep zal ook in de toekomst jaarlijks betrokken worden bij de verdere uitwerking en de uitvoering.

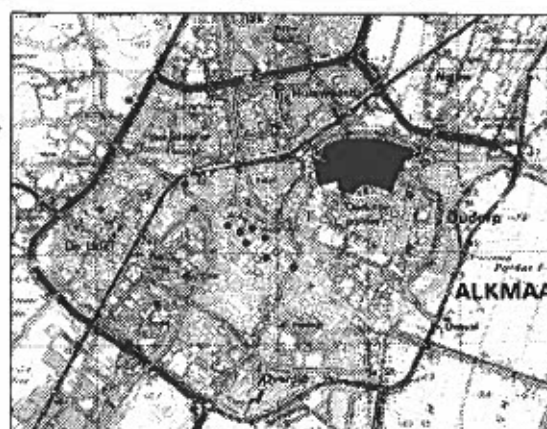
SAMENVATTING

1	WAAROM DIT PLAN?	1
1.1	Het Vertrekpunt	1
1.2	Begrenzing van het plangebied en de opdracht	1
1.3	Hoe is het plan tot stand gekomen?	2
1.4	Leeswijzer	2
2	HUIDIGE SITUATIE	5
2.1	Landschappelijke kwaliteiten en knelpunten	5
2.2	Cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten en knelpunten	7
2.3	Natuurlijke kwaliteiten en knelpunten	9
2.4	Recreatieve en educatieve kwaliteiten en knelpunten	11
2.5	De huidige waterhuishoudkundige situatie	13
3	GEWENSTE KWALITEITEN; DE VISIE	15
3.1	Oudorperhout: een echte Noordhollandse polder	15
3.2	Streefbeeld landschap	21
3.3	Wensen voor cultuurhistorie en archeologie	23
3.4	Streefbeeld natuur	25
3.5	Streefbeelden voor recreatie	29
3.6	Streefbeeld voor waterhuishouding	33
4	UITVOERINGSPROGRAMMA	35
4.1	Herinrichting, omvormingsbeheer en periodiek beheer	35
4.2	Uitwerking streefbeelden natuur en landschap	37
4.2.1	Oevers en maatregelen	37
4.2.2	Graslanden en maatregelen	41
4.2.3	Moeras en maatregelen	45
4.2.4	Bos/singels en maatregelen	47
4.2.5	Ecologische verbindingszone en maatregelen	49
4.3	Projecten en maatregelen cultuurhistorie en archeologie	50
4.4	Projecten en maatregelen recreatie, educatie en communicatie	50
4.5	Water en maatregelen	53
5	HOE NU VERDER?	55

Legenda

- Plangebied: Oudorperhout
- Landschappelijk/ruimtelijke invloedssfeer

0 km 0,25 0,5

Bron : gemeente Alkmaar 1998
Basiskaart: top. kaart 1:25.000 blad 19D, 1997
Mutatiedatum: 100798 JC

1 WAAROM DIT PLAN?

U leest nu de inleiding van het Beheer- en inrichtingsplan Oudorperhout met de titel: "Oudorperhout, een echte Noord-Hollandse polder". In het Ecologie Beleidsplan van de gemeente Alkmaar is het park de Oudorperhout aangegeven als een 'Kerngebied in de ecologische infrastructuur van Alkmaar'. Opdat het gebied die functie in de toekomst duurzaam goed zal vervullen is een inrichting- en beheerplan gewenst. Dit plan ligt nu voor.

1.1 Het Vertrekpunt

De gemeente Alkmaar heeft samen met de Provincie Noord-Holland een duidelijk doel met bijbehorende randvoorwaarden opgesteld. Met het plan moeten twee doelstellingen bereikt worden, te weten:

- verhoging van natuurwaarden, vooral gericht op natte milieus en
- waar mogelijk mede versterken van landschappelijke, cultuurhistorische en recreatieve waarden.

Daarbij zijn de volgende randvoorwaarden geformuleerd:

- behoud van openheid (trefwoorden groen, water, rust),
- Oudorperhout moet bijdragen aan en passen in de vastgestelde ecologische hoofdstructuur,
- behoud van de cultuurhistorische elementen,
- behoud huidige waterbeheersfuncties (waterberging, doorstroming),
- geen grootschalige herinrichting,
- geen grootschalige recreatieve activiteiten in het gebied,
- handhaving huidige landschappelijke structuur.

1.2 Begrenzing van het plangebied en de opdracht

Het plangebied wordt grofweg begrensd conform de omlijning zoals op de overzichtskaart (zie figuur 1.1) is aangegeven. Dit is de begrenzing zoals die door de gemeente Alkmaar is vastgesteld. Deze begrenzing omsluit een gebied dat nadrukkelijk één geheel vormt ten opzichte van haar omgeving. Binnen de begrenzing bevinden zich zowel enige particuliere terreinen, door de gemeente verpachte terreindelen als gemeentegronen. Voorliggend plan geeft voor alle binnen de begrenzing gelegen gebieden een streefbeeld voor de toekomst aan. Voor de uitwerking van de visie naar oplossingen is gezocht naar haalbare inrichting- en beheersmaatregelen.

1.3 Hoe is het plan tot stand gekomen?

Om te komen tot een inhoudelijk goed plan waar iedereen enthousiast voor is, zijn zowel omwonenden, gebruikers als lokale overheden bij de gehele planopstelling betrokken.

Er is een *maatschappelijke begeleidingsgroep* samengesteld met daarin omwonenden, vissers, natuurliefhebbers, amateurtuinders, wandelaars (jong en oud), kortom alle 'genieters' van het park. Deze groep is intensief bij de planopstelling betrokken. Ook met de pachters van de landbouwpercelen is intensief overleg geweest.

De *ambtelijk werkgroep* was samengesteld uit vertegenwoordigers van de gemeente, de provincie en het waterschap en het hoogheemraadschap. Daarnaast keek achter de schermen een gemeentelijke werkgroep mee naar de concept-stukken.

De *opstellers* van het plan werden gevormd door medewerkers van de Dienst Stadsontwikkeling en beheer en het Adviesbureau Nieuwland Advies.

Al deze mensen hebben een waardevolle bijdrage geleverd aan het uiteindelijke plan dat nu voor u ligt.

1.4 Leeswijzer

Het plan omvat een korte, bondige en realistisch toekomstbeeld voor de Oudorperhout. Deze visie is vertaald naar inrichtings- en beheermaatregelen, voor zover deze haalbaar zijn binnen de begrenzing van het park.

Het plan bestaat uit drie onderdelen:

- Hoofdrapport,
- Bijlagenrapport,
- Los kaartmateriaal.

In het hoofdrapport zijn kort de huidige kwaliteiten van de Oudorperhout geschetst, in een opsomming van punten en een weergave op kaart. Vervolgens is gekeken waar kwaliteiten verder te ontwikkelen zijn, oftewel wat de gewenste kwaliteit zou kunnen zijn. Om dit te concretiseren zijn in het derde deel van het hoofdrapport voorstellen voor herinrichting en toekomstig beheer gedaan. Dit hoofdrapport is bedoeld voor de lezer, die in hoofdlijnen wil weten wat er de komende jaren gaat gebeuren in de Oudorperhout. Voor het waarom is het Bijlagenrapport van belang. Achtereenvolgend bestaat het bijlagenrapport uit achtergrond-informatie over huidige situatie, achtergrond-informatie en nader uitwerking omtrent de visievorming, detailinformatie over beheer en inrichting, een uitgebreide notitie over de waterhuishouding en overige relevante informatie. Het bijlagenrapport omschrijft uitgebreid het waarom van bepaalde maatregelen die zijn voorgesteld en waaruit de voorgestelde streefbeelden bestaan. Het bijlagenrapport fungeert als achtergronddocument. Tot slot is een viertal kaarten los bijgevoegd. Daarvan is de visiekaart het belangrijkste. Op deze kaart

staat het streefbeeld voor de toekomst weergegeven. De overige kaarten (herinrichting, omvormingsbeheer en periodiek beheer) zijn vooral interessant voor mensen die willen weten welke concrete maatregelen er uitgevoerd moeten worden om de visie te realiseren.

Knelpunten:

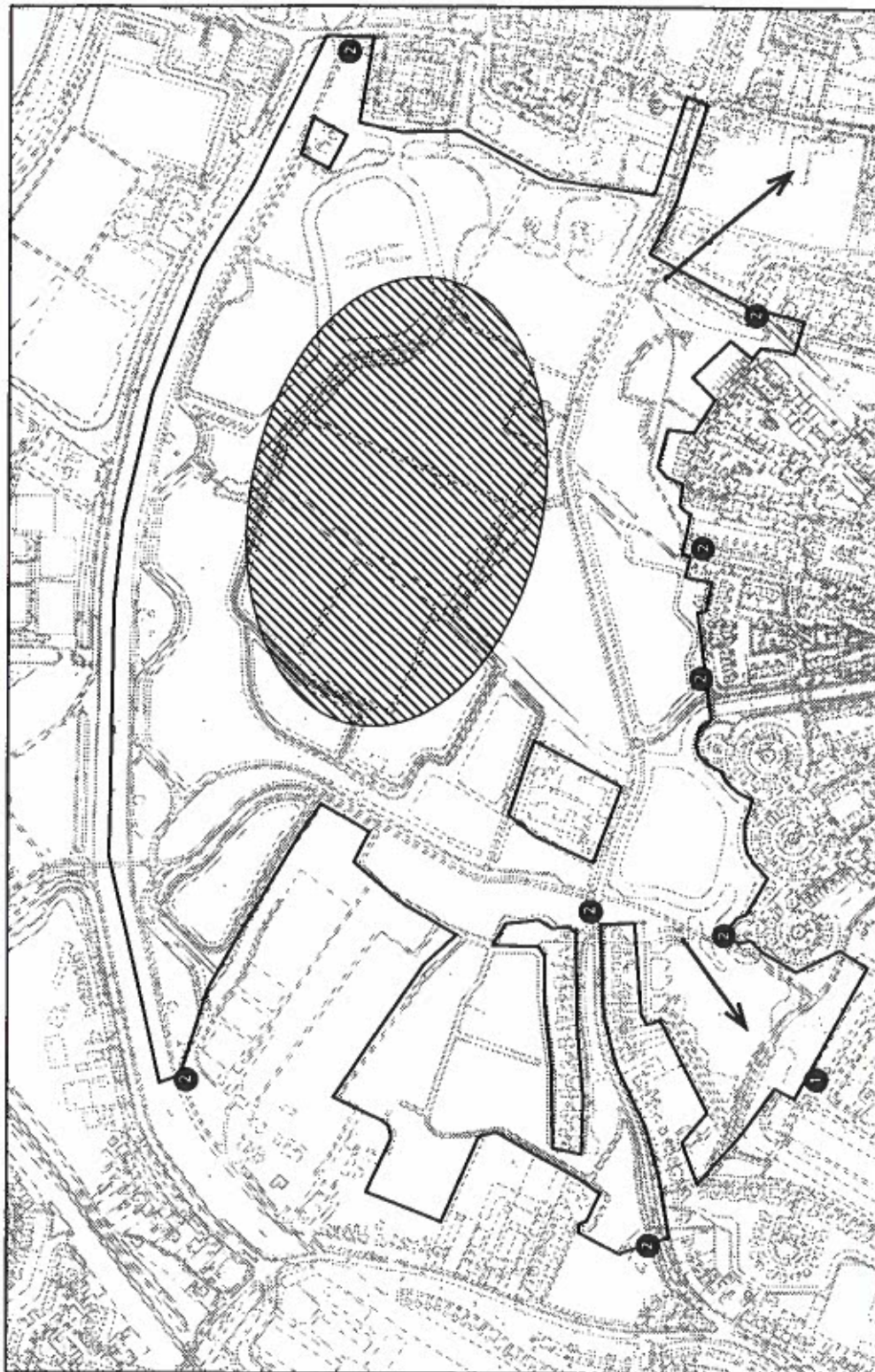
- 1 zichtbare hoge bebouwing rond het park
- 2 toegang tot het park onduidelijk

behoud openheid

zichtlijnen

0 km 1 2 3

Schaal: gemeentelijke afmetingen 1998
 Basiskaart: top. kaart 1:10.000 1992
 Meetsysteem: 1959/AM

Adresbureau voor landschap gebied en stedelijk milieu

Nieuwland

Postbus 532 6700 AA Wageningen

Telefoon 0431-481144 Telefax 0431-481206

2 HUIDIGE SITUATIE

Dit hoofdstuk vertelt in een notendop wat de huidige kwaliteiten van de Oudorperhout zijn. Er is gekozen voor een thematische opbouw. Opeenvolgend komen de landschappelijke, de cultuur-historische, de natuurlijke en de recreatieve kwaliteiten van de Oudorperhout aan bod. Speciale aandacht krijgt ook het thema water(huishouding) in de Oudorperhout.

Per thema zijn de huidige kwaliteiten beschreven en de gesignaleerde knelpunten zowel op kaart als in de tekst vermeld. De kwaliteiten zijn niet op kaart aangegeven om dubbelingen met hoofdstuk 3, waar de te behouden en te versterken onderdelen worden uitgewerkt te voorkomen. Voor deze elementen wordt dus verwezen naar hoofdstuk 3.

Een groot deel van de Oudorperhout wordt al sinds lange tijd beheerd door particulieren (op basis van korte en langlopende pachtcontracten). Zij zijn mede verantwoordelijk voor de huidige kwaliteiten van het plangebied. Waar mogelijk zullen zij ook in de toekomst een rol vervullen in het beheer van de Oudorperhout. In hoofdstuk 4 en het bijlagenrapport is hierover meer informatie te vinden.

2.1 Landschappelijke kwaliteiten en knelpunten

Kwaliteiten

De Oudorperhout is het laatste restant, de laatst resterende open ruimte van de Oudorperpolder. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat met name die openheid en het nog kunnen zien van de ontstaansgeschiedenis van dit landschap een hooggewaardeerde landschappelijke kwaliteit van de Oudorperhout is. Het huidige extensieve agrarische gebruik versterkt dit (zie figuur 2.2).

De landschappelijke kwaliteiten worden gekenmerkt door de volgende onderdelen:

- openheid,
- zichtbaarheid van de ontstaansgeschiedenis van het landschap,
- oorspronkelijk open polderlandschap (weiden, water, riet),
- zicht op de kerken,
- extensief agrarisch gebruik in de stad,
- restanten van karakteristieke verkaveling en slotenpatroon,
- karakteristieke elzenhakhoutsingels en rijen knobomen,
- molens.

Knelpunten

De knelpunten vanuit het landschap zijn vooral aan de parkranden of zelfs buiten het park gesignaleerd. Ze worden hier kort genoemd en zijn tevens in figuur 2.1 terug te vinden (voor zover

Knelpunten:

- 1** beplanting die de vrije toevoer van wind naar de molens belemmert evenals zicht op de molen
- 2** het niet herkenbaar zijn van dwangburchten en kloosterputten
- 3** struiken en bomen op burchterrein bedreigen ondergrondse restanten

vertaalbaar naar lokatie).

De toegangen naar het park zijn deels onduidelijk. Tevens is vastgesteld dat enerzijds de omwonenden op het park willen uitkijken en dat vanuit het park zicht op de hoge bebouwing rondom verstorend werkt op het beeld. Ook de amateurstuinen verstoren in bepaalde mate het rustige beeld.

2.2 Cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten en knelpunten

Kwaliteiten

De Oudorperhout is rijk aan cultuurhistorische en archeologische elementen. Gezamenlijk vertellen deze over de ontstaansgeschiedenis en vooral de menselijke invloed daarbij. De huidige cultuurhistorische kwaliteiten worden voornamelijk door de volgende elementen bepaald:

- de molens langs de Hoornse Vaart,
- de oude Munnikenweg,
- de fundamente van oude dwangburchten (Floris de Vijfde, archeologische rijksmonumenten),
- zicht op graanmolen 't Rode Hert,
- de lokatie van de voormalige boerderij (Witte Wieven),
- een Anti-tankversperring (grondwal),
- het 'oude' Polderlandschap (de karakteristieke verkaveling en agrarisch gebruik),
- de kloosterputten,
- het zicht op de kerken van Alkmaar en Oudorperhout,
- school aan de Munnikenweg.

Knelpunten

Het plangebied bekijkend en analyserend zijn twee belangrijke knelpunten gesignaleerd, die de kwaliteit van de genoemde elementen beïnvloeden.

Ten eerste blijkt dat voor aantal van de genoemde elementen op dit moment nauwelijks zichtbaar en herkenbaar zijn in het landschap. Denk daarbij aan de dwangburchten, de kloosterputten. Bij de ondergrondse funderingen van de Nieuwburg vormen het aanwezige struweel en de boomopslag een knelpunt in verband met het gevaar van aantasting via de wortels.

Ten tweede geldt dat voor de molens voldoende windtoevoer essentieel is voor het functioneren. Opgaande beplanting in de Oudorperhout beperkt de wind-toevoer.

Knelpunten:

Waardevolle oppervlakte van vegetaties vrij
 klein en daardoor kwetsbaar

1 Watergang: weers. oeverbeschouwingen;
 overplantenontwikkeling niet optimaal

2 Watergang: eenzijdig oeverbeschouwing;
 overplantenontwikkeling niet optimaal

3 Klepelbeheer bermen Hoornse vaart

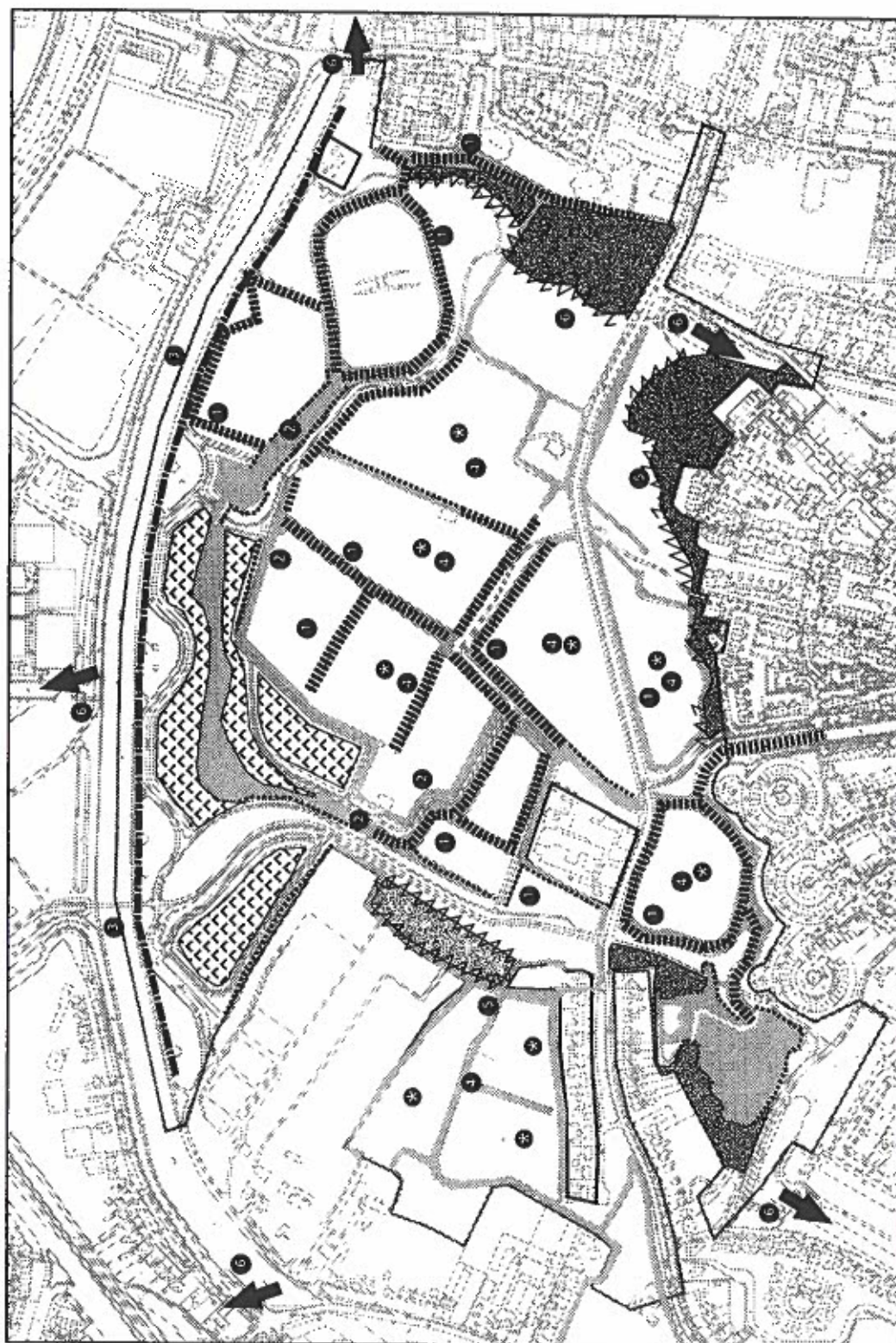
4 Weilanden verpucht: verrijzing
 bodem en deels betreding van de oevers

5 Harde overgang van bos/houtsingel
 naar grasland

6 Geen optimale verbindingsmogelijkheden

2.3 Natuurlijke kwaliteiten en knelpunten

Huidige kwaliteiten in kort bestek

De Oudorperhout heeft bijzondere natuurwaarden, zeker voor een park in de stad. Daarmee is het een belangrijk park voor Alkmaar. Ook nu al zijn karakteristieke flora- en fauna-elementen te vinden die typisch zijn voor een 'oud' polderlandschap.

De meest kenmerkende zijn:

- de aanwezige water- en oevervegetaties, vrij soortenrijk en waardevol (Echte koekoeksbloem),
- het aandeel moeras/rietland (met Rietorchis, waardevol door soortenrijkdom en de geringe mate van verstoring,
- de graslandvegetaties variëren van vrij soortenarm tot redelijk soortenrijk afhankelijk van met name het grondgebruik.

Voor de fauna is vooral door de rust en openheid waardevol voor verschillende diergroepen. Kenmerkende dieren voor het polderlandschap zijn met name de weidevogels (waaronder Tureluur en Grutto), rietvogels en de amfibieën (waaronder Rugstreeppad).

Deze beschrijving en waardering van de huidige situatie is zeer summier. Uitgebreider aandacht aan de betekenis van de huidige natuurwaarden van de Oudorperhout wordt gegeven in het bijlagen-rapport.

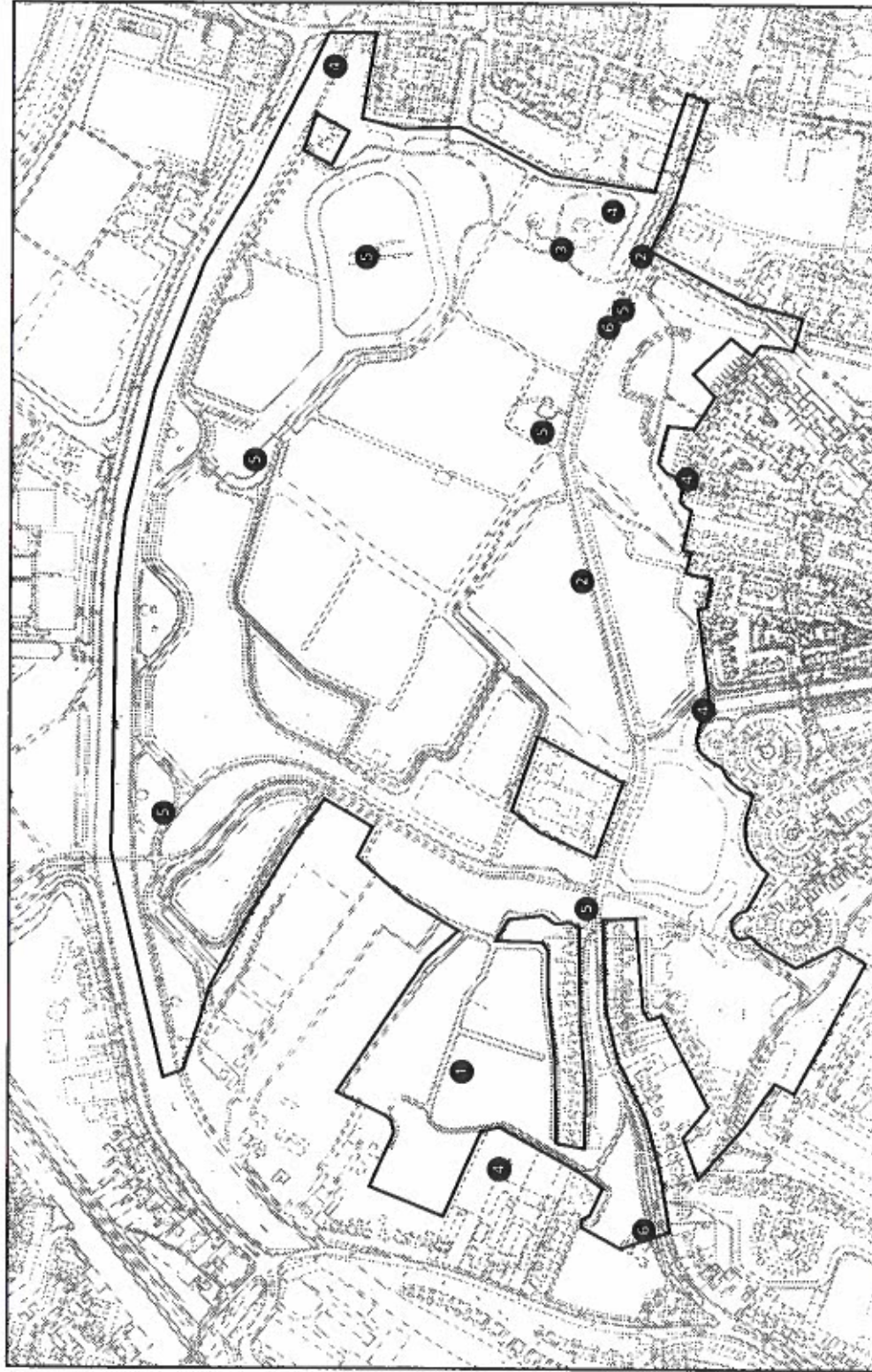
Knelpunten

Hoewel de flora en fauna redelijk goed is ontwikkeld, is tijdens de analyse geconstateerd dat een aantal natuurlijke ontwikkelingsmogelijkheden niet optimaal benut worden. Dit resulteert in de volgende knelpunten:

- echt zeldzame en/of karakteristieke natuurwaarden komen in een beperkte, kwetsbare hoeveelheden voor,
- dit wordt gedeeltelijk veroorzaakt doordat het beheer nog vrij intensief en weinig gedifferentieerd is. Dit geldt voor het graslandbeheer en zeker voor het water- en oeverbeheer,
- de huidige waterkwaliteit en waterkwantiteit is niet optimaal. Water vanuit het stedelijk gebied wordt afgevoerd via het Zwijntjesmeer de Oudorperhout in. Vooral water-, oever en natte graslandvegetaties zijn afhankelijk van een goede waterkwaliteit en een hoge grondwaterstand,
- er zijn scherpe overgangen tussen bos en grasland,
- ecologische verbindingen met omliggende 'groene' gebieden zijn in de Oudorperhout nog niet optimaal ontwikkeld. De geïsoleerde ligging maken de Oudorperhout kwetsbaar,
- Loslopende honden in het centrale gebied zijn een bedreiging voor de weide- en rietvogels, met name in het broedseizoen.

Knelpunten:

- 1 Ontoegankelijkheid voor publiek westelijk parkdeel
- 2 autoverkeer op Munnikenweg
- 3 oostelijk parkdeel beperkte padenqualiteit in verband met toegankelijkheid ouderen weinig roulemogelijkheden
- 4 ontbreken entrees naar het park
- 5 gebrek aan actuele informatie
- 6 geparkeerde auto's in de berm

2.4 Recreatieve en educatieve kwaliteiten en knelpunten

Huidige kwaliteiten

De Oudorperhout is een recreatief aantrekkelijk gebied. De rust, de wandel- en fietsmogelijkheden gecombineerd met de ligging midden in de stad maken het een leuk gebied om een korte wandeling te maken. Het gebied wordt vooral vanuit omliggende wijken bezocht.

Het huidige recreatieve gebruik van de Oudorperhout bestaat voornamelijk het genieten van de natuur en de rust door:

- wandelen (halfverhard en verhard, inclusief honden uitlaten, ook in hondenlosloopgebieden),
- fietsen (fietspaden),
- vissen (vissteiger en diverse oevers),
- rusten/genieten (bank/picknickset).

Daarnaast, op beperkte schaal of slechts tijdelijk gedurende het jaar:

- sport en spel,
- schaatsen (op 't Zwijnsmeertje).

Knelpunten

Ook vanuit de recreatie is een aantal knelpunten voor de Oudorperhout gesignaleerd. Loslopende honden (buiten de losloopgebieden) worden door overige recreanten, natuurliefhebbers en pachters als bedreigend gezien. Ondanks het aanlijnverbod en de rustgebieden worden regelmatig loslopende honden gezien.

Ook het autoverkeer op de Munnikenweg wordt niet gewaardeerd door de recreanten, evenals het parkeren in de berm aan het begin van de Munnikenweg. Verder voldoet de padenkwaliteit met name aan de oostzijde van het park niet aan de eisen die ouderen daaraan stellen. Ook is het vanuit de daar gelegen ouderencentra niet mogelijk een kort rondje door de Oudorperhout te maken.

Vanuit verschillende wijken zijn nauwelijks goed begaanbare entrees naar de Oudorperhout. Ook het ontbreken van actuele informatie over het park wordt gezien als een gemis.

Het westelijk deel van het park is op dit moment niet toegankelijk. Een verbinding van het wijkje aan de westrand naar het park zijn alleen via de Munnikenweg mogelijk.

De exacte lokaties van de knelpunten zijn op figuur 2.5 aangegeven.

- legenda**
- peilgebiedsgrens
 - stroomrichting bij aflaatsituatie (gemaal Breelaan)
 - duiker
 - inlaat
 - inlaatduiker
 - overstorput

0 km 1 2 3
 Bron: gemeente Almere 1998
 Basiskaart: top kaart 1:10.000 1982
 Maastricht: 270798A/C/D

Adresbureau voor landelijke gebied en stedelijke milieus
Mieuwland
 Postbus 522 6700 AM Wageningen
 telefoon 0317-487240 telefax 0317-487200

2.5 De huidige waterhuishoudkundige situatie

Huidige kenmerken

De Oudorperhout is vanouds een waterrijk gebied. De waterhuishouding bepaalt in sterke mate de waarde en het beeld van het gebied. De reeds beschreven waarde van de water-, oever- en moerasvegetaties en het landschap geven dit aan.

De Oudorperhout vormt waterhuishoudkundig onderdeel van de Oudorperpolder en heeft een peil van NAP -1.25 m (variërend van -1.25 tot -1.40m). Het water uit de wijk Oudorperpolder wordt via het park naar de Hoornse Vaart geleid. In figuur 2.5 is de huidige waterhuishoudkundige situatie aangegeven.

Knelpunten

De knelpunten die voorkomen hebben betrekking op zowel de waterkwaliteit en de waterkwantiteit:

- de huidige waterkwaliteit is niet voldoende om een aantal vegetatietypen te laten voorkomen,
- het peilbeheer is afgestemd op het stedelijk gebied en niet op de natuur-functie,
- in de polder wordt veel water ingelaten ten behoeve van doorspoeling,
- veel oevers zijn voorzien van beschoeiing,
- indicatief is vastgesteld dat de waterbodemkwaliteit niet overal goed is,
- via de Oudorperpolder komen met het water gebiedsvreemde stoffen in de Oudorperhout.

3 GEWENSTE KWALITEITEN; DE VISIE

3.1 Oudorperhout: een echte Noordhollandse polder

Het stadspark De Oudorperhout is een veelheid aan cultuurhistorische, ecologische, archeologische en landschappelijke facetten uit Noord-Holland, verzameld in een kleine polder, omgeven door de groeiende stad Alkmaar. De Oudorperhout kan dus omschreven worden als één van de echte Noord-Hollandse polders. Deze eigenschap is als het ware de kernkwaliteit van het park.

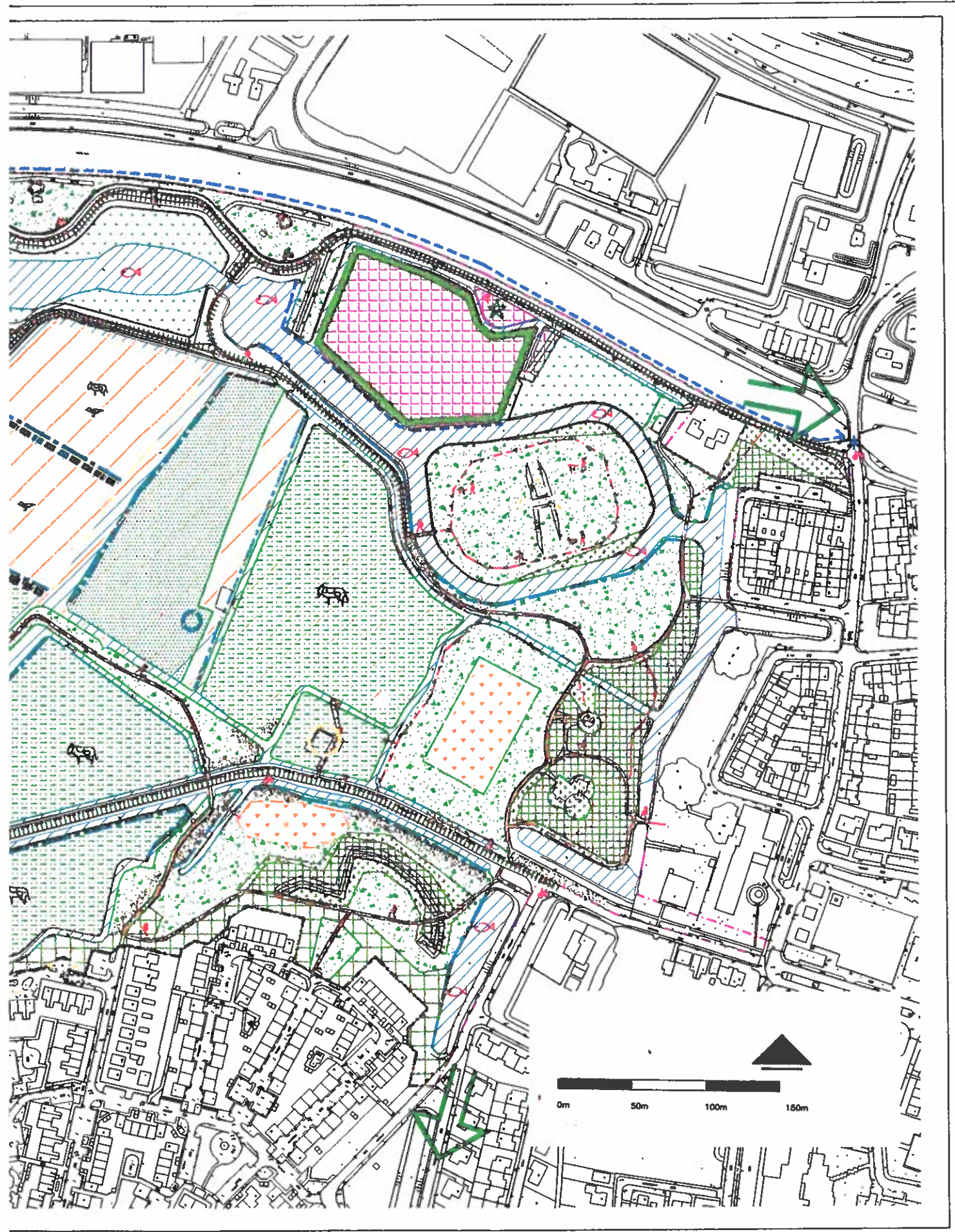
Bij het lezen van dit hoofdstuk vormt de los bijgevoegde visiekaart de basis. Deze kaart vormt de weerslag van dit hoofdstuk, vertaald naar de Oudorperhout. U vindt deze kaart achterin het rapport, los ingevoegd.

De 'eigen' kwaliteit van de Oudorperhout

De Oudorperhout heeft opvallend veel eigenschappen van het landschap en natuur in Noord-Holland en is daarmee een plek met een duidelijke eigen identiteit en een eigen karakter. De kwaliteit van de Oudorperhout wordt vooral bepaald door een boeiende mix van zowel ecologische, cultuurhistorische, archeologische en landschappelijke componenten. Er zijn weinig plekken in Noord-Holland waar een dergelijke bonte verzameling in één kleine polder te vinden is. Oude watermolens, dwangburchten, riet, moeras, grazend vee en vooral veel water met 'open weide gebied'. En dit alles in een open, rustig poldergebied. Juist deze combinatie maakt het gebied recreatief zo aantrekkelijk en juist deze combinatie wordt door de gebruikers erg gewaardeerd. Alle aanwezige componenten vormen onderdelen of restanten van het Noord-Hollands Landschap door de eeuwen heen. De insluiting door de stad in de laatste decennia vormt het sluitstuk. Een stukje oud Noord-Hollands landschap wordt ingesloten door de moderne tijd. De Oudorperhout biedt een unieke kans om alle bijbehorende verhalen te vertellen in educatie en voorlichting en ook te laten zien. Over Floris de vijfde, over de Orchideeën, Weidevogels, watermolens, de Rietzanger, de Munnikenweg en ga zo maar door.

De onderscheidende kwaliteit

Bovenstaande kwaliteit wordt versterkt door het contrast met de stedelijke omgeving en het feit dat Oudorperhout van alle parken en groenplekken in de gemeente Alkmaar het enige 'polderpark' is. Dit is 'de onderscheidende kwaliteit' van de Oudorperhout ten opzichte van de andere parken. Juist het duurzaam behoud en verder versterken van het specifieke karakter van de Oudorperhout zal bijdragen aan de onderscheidende belevingswaarden van dit park. Belangrijke aspecten daarbij zijn de openheid, herkenbaar maken van de cultuurhistorische verkaveling en het ontwikkelen van bij het oude polderlandschap behorende natuur, het verschil in abiotiek, de ontstaansgeschiedenis en gebruik door de mens.

LEGENDA

Landschappelijke streefbeelden

- behoud van knotboon
- zicht op molens en erfbepanting behouden

Natuurstreefbeelden

- watervegetatie met oeverplanten aan de slootkant
- oevervegetatie, talud 1:5, verwijderen beschoefting
- oevervegetatie, talud 1:10, verwijderen beschoefting
- plasberm met voornamelijk rietvegetaties
- verlandingsvegetatie, blijft afvoerende functie behouden, verwijderen beschoefting
- rietkraag, onderdeel van de 'Blauwe Loper'
- vochtige hooglanden, gerelateerd aan soortenrijke Dotterbloemhooglanden
- vochtige, matige soortenrijke Kamgrasweiden
- soortenrijke glanshoerhooglanden
- soortenarm grasland, Engels raaigras
- dijk of berm
- ruigte of zoomvegetatie met kruidachtige gewassen
- houtsingel, bestaande uit eiken (hakhoutbeheer)
- struweel met de voet in het water, ontwikkeling wilgen
- moeras, rietvegetaties, beperkt toegankelijk wegens bescherming natuurwaarden (in overleg met kinderdagverblijf pad aanleggen)
- transparante rand bestaat uit bosplantsoen
- bosplantsoen met goed ontwikkelde bomen
- voorkomen weidevogels
- verbindingzone
- ontanippingsmaatregel
- poel

Cultuurhistorie en archeologie

- burcht; archeologisch monument
project zichtbaar maken van de vorm
- anti-tankwal
- oude boerderijplaats
- oude kloosterputten

Recreatieve streefbeelden

- rustgebied
- hondenloze loopgebied, afgebakend
- activiteiten/sportterrein
- wandelpad, deels educatieve route
- fietspad
- vissen toegestaan in de oever van plas en sloot
- vissteiger
- informatiebord voor de toeristisch/educatieve route

Algemeen

- pacht
- pacht (nabewelding)
- volkstuin beter landchappelijk inpassen
project amateurtuinen
- volkstuin, op termijn glanshoerhoogland
- objectgrens

Voor waterhuishoudkundige ingrepen zie herinrichtingskaart

Oude Bovenomroeg 1

postbus 822

6700 AE Wageningen

Nieuwland

Tel: 0317-421711 - Fax: 0317-422044

Beheer- en inrichtingsplan Oudorperhout

Visie-kaart

7820 AB

12-03-1998/RF

13-05-1998

15-07-1998

Alkmaar is omgeven door polderlandschap, waarin vaak hoge natuurwaarden (soortenrijke natte graslanden, moerassen en soortenrijke watervegetaties te vinden zijn. Aan de westzijde is een aantal belangrijke poldernatuurlandschappen, terwijl in de oostelijk gelegen droogmakerijen de natuurwaarden vooral langs de oevers van vaarten en in rietlanden te vinden zijn, denk bijvoorbeeld aan de rietlanden langs de schermerringvaart. Het Oudorperhout is het enige park van een dergelijke omvang in Alkmaar waar het haalbaar is om natuurelementen als weidevogels en soortenrijke, natte graslanden van formaat te ontwikkelen. Ook daarmee onderscheidt Oudorperhout zich van andere parken.

Tot slot vervult de Oudorperhout ook belangrijke rol door Alkmaar en de dorpskern Oudorp van elkaar te scheiden (visueel). Vanuit de Oudorperhout zijn zowel stad als dorp herkenbaar en dit is te danken aan de openheid en de zichtlijnen op de kerken.

De visie

Zowel de eigen als de onderscheidende kwaliteit van de Oudorperhout pleiten voor het behouden van het huidige open karakter en de aanwezige natuurwaarden om vervolgens te zoeken naar mogelijkheden om daarbinnen natuurwaarden te verhogen passend in het karakter van het Noord-Hollandse Landschap en rekening houdend met de huidige ligging en functies van het park.

Vandaar het motto: Oudorperhout, een echte Noord-Hollandse Polder.

Kernpunten

De belangrijkste doelstellingen daarbij visie zijn:

- behoud en ontwikkeling van rust,
- behoud en ontwikkeling van ruimte en openheid,
- behoud en verdere ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden,
- behoud van het landelijke, agrarische karakter,
- behoud en zichtbaar maken van de cultuurhistorie en archeologische waarden,
- beter benutten van de recreatieve aantrekkelijkheid van de Oudorperhout,
- betere benutting en integratie van het westelijke parkdeel.

In de volgende paragrafen wordt themagewijs aangegeven waarom dit de kernkwaliteit van de Oudorperhout is, waarom het zo belangrijk is juist deze kwaliteit te behouden en waar mogelijkheden zijn om deze kwaliteit te versterken.

Streefbeeld

openheid en rustig beeld versterken:

 opgaande beplanting (bosplantsoen) in het centrale gebied verwijderen.

 bosplantsoen langs bestaande bebouwing

 open water behouden

 zichtlijnen

 doorpaand gemotoriseerd verkeer weren van de Munnikenweg, Molenkade

 consequent hetzelfde verhardingstype toepassen

 verleggen aanlegplaats naar de noordkant

herkenbaarheid en zichtbaarheid van cultuurhistorische en landschappelijke elementen verbeteren:

 alle molens in het zicht hebben (en draaivaardig)

 een molen ook maalvaardig

 oude fundamenten herkenbaar maken

 oude erfafscheidingen instandhouden en ontwikkelen

 herstel/herkenbaar als molenplaats (verwijderen amateurtuin)

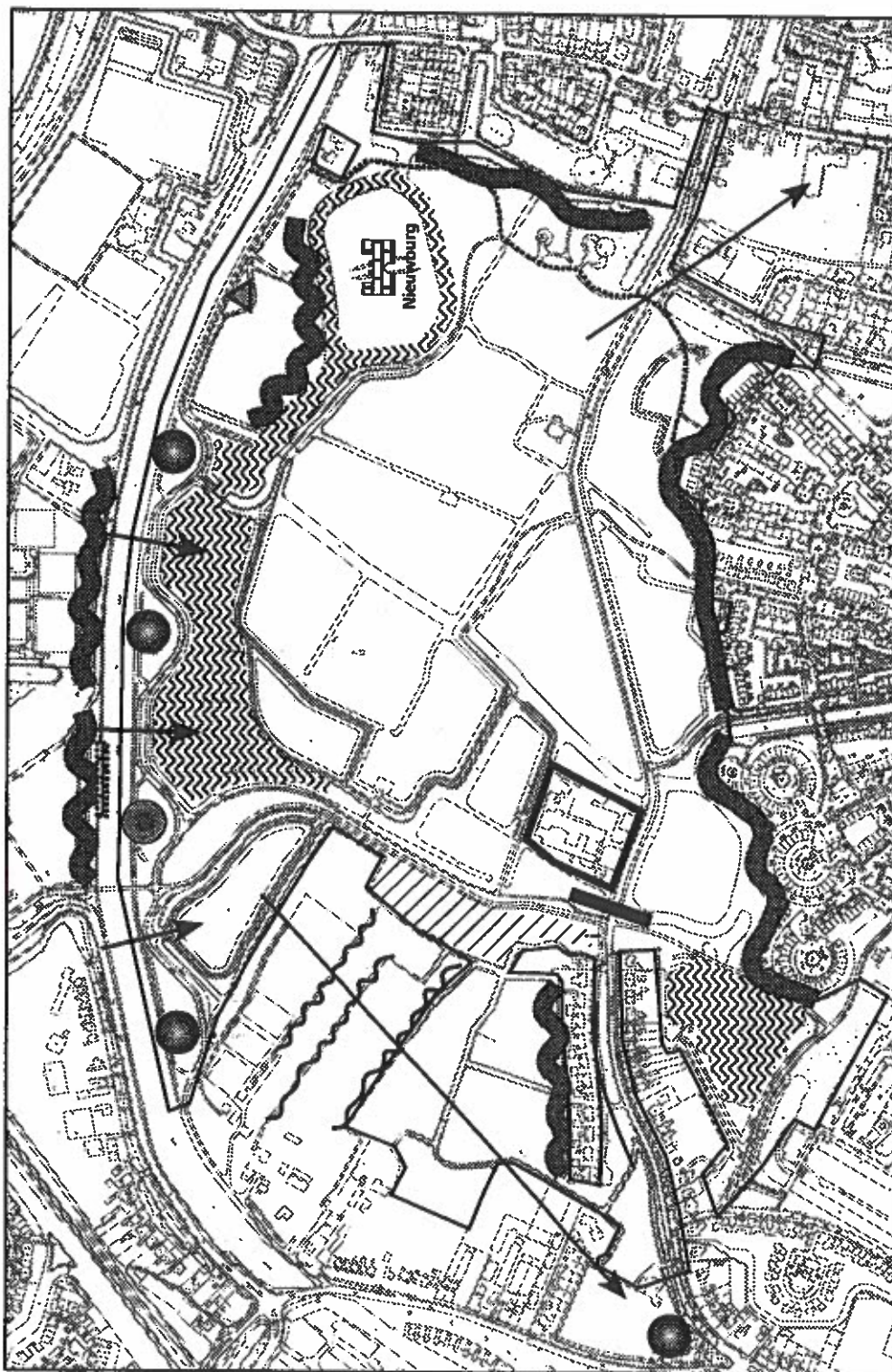
0 km 1 2 3
 Bron: gemeente Almere 1998
 Bestaart: top kaart 1:10.000 1992
 Metadatum: 270798AMCdl

Achtereisbureau voor landelijk gebied en stedelijk milieu

Nieuwland

Postbus 522 6700 AA Wageningen

telefoon 0317-457246 telefax 0317-457200

3.2 Streefbeeld landschap

Het landschap van de Oudorperhout wordt bepaald door twee kernkwaliteiten; openheid/rust en de aanwezigheid van veel cultuurhistorische en landschappelijk waardevolle elementen.

De openheid en de rust ontstaat uit het harmonieus beeld en de evenwichtige horizon, het zicht op open polderlandschap met graslanden/weiden, water en riet en de samenhang tussen boezem, polder en molens. De meest karakteristieke cultuurhistorische en archeologische elementen zijn de molens, de fundamente van de dwangburchten en de Munnikenweg (oud verhardingstype).

Dit zijn voornamelijk bestaande kwaliteiten. Deze waarden zijn op sommige locaties wel verder te optimaliseren.

Hoe is deze landschappelijke kwaliteit te versterken?

Vanuit de landschappelijke kwaliteiten en de aangegeven knelpunten zijn de volgende kansen ter versterking van het landschap van de Oudorperhout geformuleerd:

- openheid en rust versterken in het centrum en het zicht vanuit het park op verstorende elementen uit de omgeving inperken,
- zichtbaar en herkenbaarheid van de aanwezige cultuurhistorische en archeologische elementen in de Oudorperhout vergroten, rekening houdend met kwetsbaarheden.

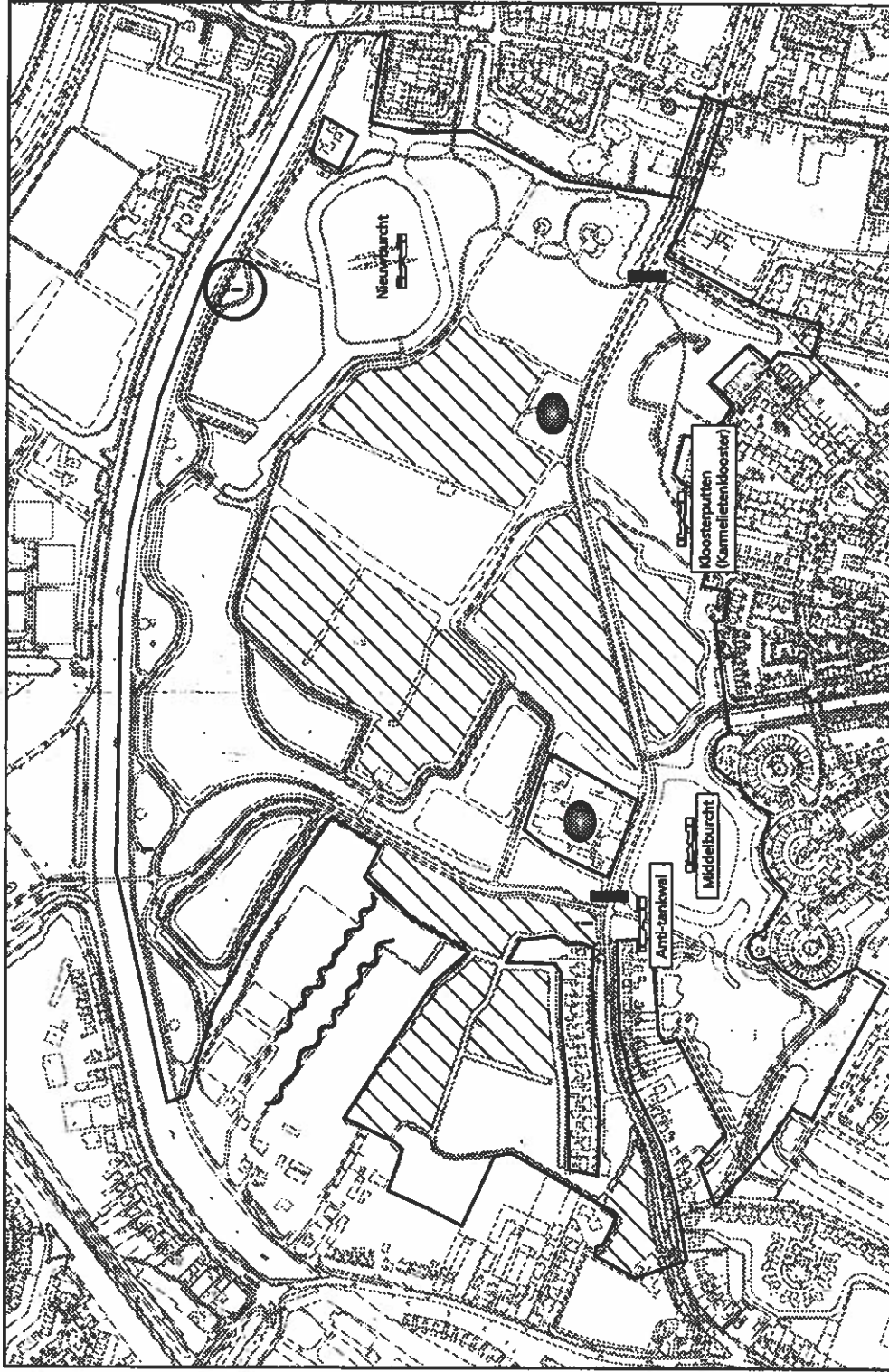
De openheid en het rustige beeld van de Oudorperhout is te versterken door:

- opgaande beplanting (bosplantsoen) in het centrale gebied verwijderen, openheid in het gebied verbeteren door hoog opgaande bomen te vervangen of te knotten,
- hekwerken in het centrum van het gebied zoveel mogelijk vermijden,
- harmonie van de horizon verbeteren door zicht op verstorende elementen te ontnemen, transparante randbeplanting en/of bomenrij voor bestaande bebouwing aan de zuidzijde en de noordzijde (dit laatste is buiten het gebied),
- zicht op de cultuurhistorische elementen buiten het park verbeteren door de zichtlijnen te openen, verwijderen van randbeplanting en of bomen voor bestaande cultuurhistorische bebouwing van de kerk van Oudorp met de boerderijen, de kerk van Alkmaar en de molen 't Rode Hert. Het Kerkebos moet behouden blijven,
- hoe groter, ruimer het gebied des te sterker de openheid ervaren wordt, dus zoveel mogelijk omvangrijke zicht belemmerende elementen verwijderen, zoals de groenstrook ten westen van het fietspad,
- maximaal zicht op alle molens vanuit de hele Oudorperhout, oftewel beplantingsstrook langs het fietspad gefaseerd verwijderen,
- doorgaand gemotoriseerd verkeer van de Munnikenweg te weren,
- brommers weren van de fietspaden langs de Molenkade en molenkade/Munnikenweg,
- rustiger beeld door zoveel mogelijk hetzelfde verhardingstype toe te passen,
- rustiger beeld door de aanlegplaatsen aan de Hoornse Vaart naar de Noordkant te verplaatsen.
- open en rust behouden zodat daarmee Alkmaar van de dorpskern Oudorperhout visueel

Beheer- en inrichtingsplan Oudorperhout 1998
STREEFBEELD
 figuur 3.2
CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

Streefbeeld

- herstellen en aanpassen bestaande beplantingen rond school, boerderij
- informatievoorziening over geschiedenis
- stimuleren van extensief agrarisch gebruik
- instandhouden elzenhoutsingels
- Munnikenweg voor doorgaand genotiseerd verkeer afsluiten
- vijfde molen plek zichtbaar maken
- fundamentele bovengronds zichtbaar maken

0 km 1 2 3
 Bron: gemeente Almar, 1998
 Gemeentekapitaal: 1992
 Gemeentebestuur: 2107-8841/CAU

Mieuwland
 Adresbureau voor landelijk gebied en stedelijk milieu
 Postbus 323 6700 AM Wageningen
 telefoon 017-467246 telefax 017-467200

gescheiden blijft.

- betere inpassing van amateurtuincomplex 'De zeswielen' (1).

De herkenbaarheid en zichtbaarheid van de cultuurhistorische en landschappelijke elementen verbeteren door:

- alle molens in het zicht te hebben, rekening houdend met voldoende wind voor de molens,
- minimaal één molen functioneel maken (draai- en maalvaardig, de rest hooguit draaivaardig),
- lage erfbeplanting per molen te herstellen,
- oude fundamente van de (dwang)burchten, boerderij en anti-tankwal (aspergevelden), herkenbaar te maken en de 'verhalen te vertellen',
- kiezen voor uniform verhardingstype,
- geen afwijkende, nieuwe elementen in het gebied introduceren,
- kassencomplex te handhaven maar uitbreiding voorkomen,
- oude erfafscheidingen (water, elzenhakhout) instandhouden.
- geen amateurtuinen op voormalige vijfde molenlocatie, herkenbaarheid van deze plak verbeteren

Verder is het van belang te vermelden dat vooral ten aanzien van landschap ook ontwikkelingen buiten de Oudorperhout (het plangebied) van grote invloed kunnen zijn op de belevingswaarden van het gebied zelf. Hoogbouw, nieuwe woningbouw, industriële ontwikkelingen, et cetera in de zone rondom de Oudorperhout hebben visueel direct invloed op het beeld. Het is dus essentieel bij eventuele ruimtelijke ontwikkelingen deze wensen in acht te nemen.

3.3 Wensen voor cultuurhistorie en archeologie

De cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten

De cultuurhistorische kwaliteiten van de Oudorperhout worden vooral bepaald door de Molens (Zes Wieken en 't Roode Hert, het typisch verkavelde agrarische polderlandschap en de vergezichten op de kerken van Alkmaar en Oudorp. Van daadwerkelijke archeologische betekenis van de Oudorperhout zijn de (onzichtbare) aanwezigheid van de fundamente van dwangburchten (Middelburg en Nieuwburg) en de Munnikenweg (eeuwenoude verbindingsroute).

Waar zijn verbeteringen mogelijk?

Bovengenoemde kwaliteiten zijn met name te verbeteren door het zicht erop te verbeteren, de herkenbaarheid van de afzonderlijke elementen te verbeteren en de aandacht op de fundamente, reliëf, voormalige grachten et cetera te vestigen (voorlichting en educatie).

Verplaatsing van de volkstuinten bleek tijdens de planopstelling financieel en maatschappelijk gezien niet haalbaar. Gekozen is voor landschappelijke inpassing.

Legenda

- Watervegetatie en/of oevervegetatie
- Oever- en/of verlandingsvegetaties
- Vochtige, soortenrijke
Dotterbloemhooilanden
- Vochtige, matig soortenrijke
Kamgrasweiden
- Glanshaverhooiland op dijken en bermen
- Soortenarm Engels-Raaigrasweiden
- Moeras
(beperkt toegankelijk wegens
bescherming natuurwaarden)
- Ruigtezoomvegetatie
- Houtsingel
- Bos met goed ontwikkelde bosrand
- Verbindingszone
- Poel

Opmerking:
 - In de natuurinventarisatiekaart worden de randgebieden verder uitgewerkt.
 - Rijk en steden in planning, niet aangegeven op kaart.

0 km 1 2 3

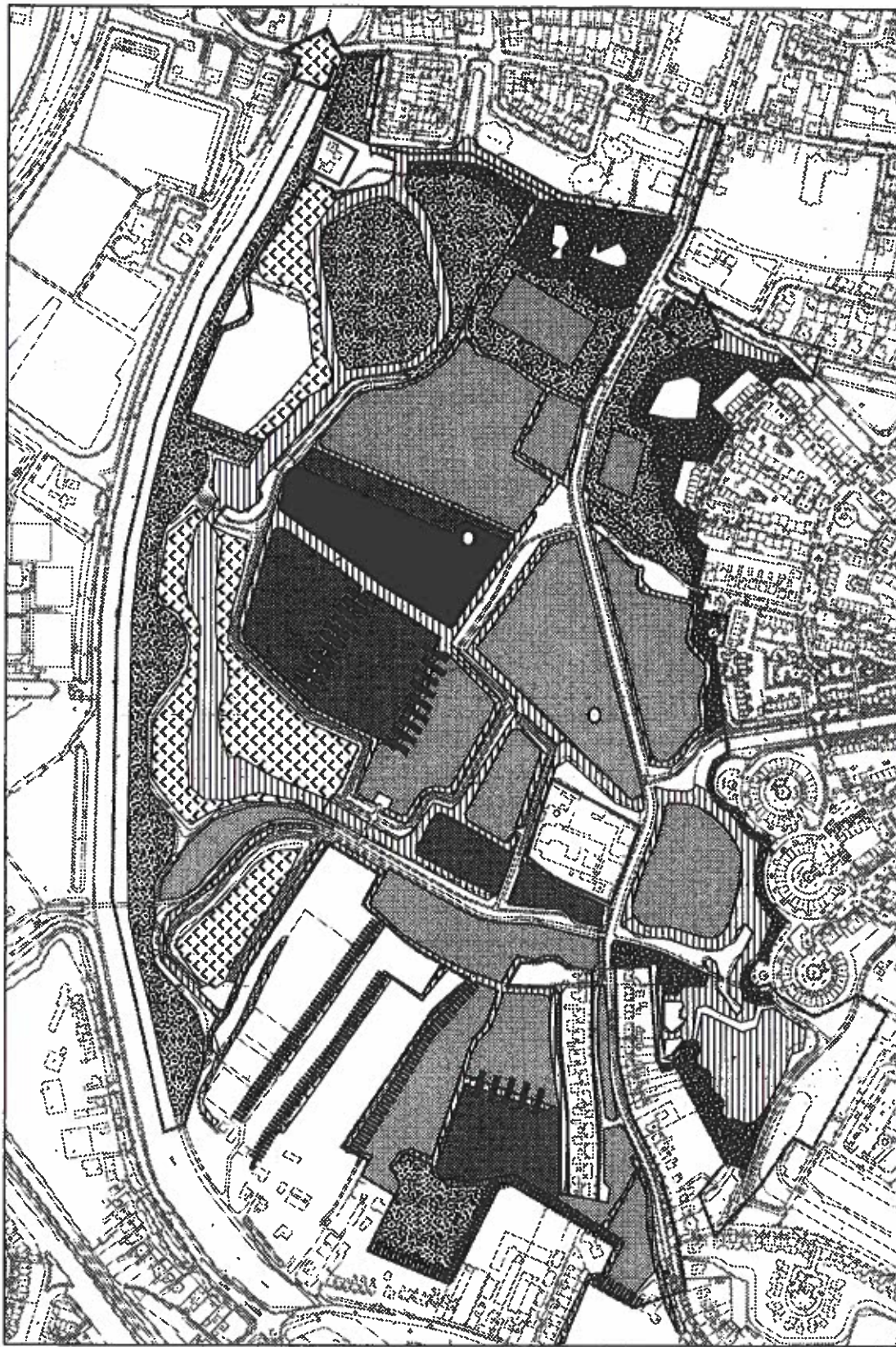
Bron : gemeente Almere 1998
 Maastricht: 270798UCAU

Adviesbureau voor landelijk gebied en stedelijk milieu

Mieuwland

Postbus 522 6700 AM Wageningen

telefoon 0317-467246 telefax 0317-467200

Opgraven is met name voor de archeologische elementen vooralsnog niet aan de orde (de fundamenteën zijn te kwetsbaar voor blootstelling).

Dit betekent:

- burcht(en) herkenbaar maken bovengronds (paden op de plaats van funderingen, hagen, dubbele grachten uitdiepen/terugbrengen, et cetera),
- verwijderen struweel en boomopslag op het terrein van de Nieuwburch,
- vertellen/informereren over de geschiedenis van dit stukje Noord-Holland middels een route en infoborden,
- herstellen/aanpassen bestaande beplantingen rondom boerderij, school en molens (deels is dit reeds gebeurd in 1998),
- openstellen van één of meerdere molens,
- vijfde molenplek herkenbaar maken middels bijzondere beplanting, een monument of extra informatie,
- stimuleren/inpassen van ouderwets agrarisch gebruik (begrazen/hooien/kaas maken),
- elzenhakhoutsingels in ere herstellen en deels ontwikkelen,
- Munnikenweg deels afsluiten voor gemotoriseerd verkeer,
- verharding overal consequent hetzelfde (eventueel onderscheid in fiets- en wandelpaden),
- zichtbaar houden van de anti-tankwal,
- (deels) bovengenoemde elementen bereikbaar maken.

3.4 Streefbeeld natuur

Kernkwaliteit voor verhoging van natuurwaarden

Kenmerkend en waardevol voor Noord-Holland natuurwaarden zijn de water- en oevervegetaties, de soortenrijke vochtige tot natte, schrale graslanden en de moeras-, riet en struweelvegetaties in de Oudorperhout.

Onlosmakelijk verbonden hieraan zijn een aantal natuurlijke processen, zoals verlanding, veenvorming en op kleinere schaal spontane bosrand en struweelontwikkeling. Kenmerkend menselijk ingrijpen in het Noord-Hollands polderlandschap zijn de extensieve begrazing, het hooilandbeheer, extensief maaibeheer en het waterbeheer.

Essentieel voor het behoud en de verdere ontwikkeling zijn de ecologische verbindingzones naar andere waardevolle natuurgebieden. De belangrijkste verbindingen bestaan uit het waterstelsel van boezems, vaarten en sloten met soortenrijke oevers, de riet- en moeraszones en de extensief gebruikte schralere graslanden.

Streefbeeld water

Drijvende en ondergedoken watervegetaties (matig voedselrijk water)

- kranswierenklasse,
- verbond der kleine fonteinkruiden.

Matig soortenrijke drijvende/ondergedoken watervegetaties (voedselrijk water)

- waterlelieverbond,
- verbond der grote fonteinkruiden,
- Kikkerbeet-verbond,
- Krabbenscheerverbond.

Doelsoorten fauna: Snoek, Kleine modderkruiper, Groene kikker e.a. (zie bijlagenrapport).

Streefbeeld oever

Soortenrijke oevervegetaties (matig voedselrijk water)

- soorten gerelateerd aan het dotterverbond,
- moerasspirea-verbond (voedselrijk water).

Matig soortenrijke oevervegetaties

- rietklasse,
- verbond der Grote zeggen.

Doelsoorten fauna: Gewone pad, Groene kikker, Rietgors, Vroege glazenmaker e.a. (zie bijlagenrapport).

Streefbeeld graslanden

Soortenrijke schrale, vochtige tot natte graslanden

- soortenrijke graslanden gerelateerd aan het Dotterverbond,
- Kamgrasweiden,
- Glanshaverhooilanden (op bermen en kaden),
- Engels-raaigrasweiden.

Meerjarige kruidachtigen (pleksgewijs)

Doelsoorten fauna: Noordse woelmuis, Hooibeestje, Grutto en Zwartsprietdikkopje

Streefbeeld moeras

Soortenrijke riet- en zeggenvegetaties

- rietvegetaties,
- verbond der grote zeggen (verlandingsvegetaties).

Kruidenrijk struweel

- Wilgenbroekstruwelen.

Doelsoorten fauna: Waterspitsmuis, Noordse woelmuis, Waterral, Rugstreeppad e.a. (zie bijlagenrapport).

Streefbeeld bosplantsoen en hakhoutsingels

Bos met soortenrijke bosrand

- natuurlijk bostype met soortenrijke kruidenrand

Hakhoutsingels

- elzensingels met kruiden in de haagvoet

Doelsoorten fauna: Fitis.

Streefbeeld verbindingzones

Soortenrijke oevervegetaties (matig voedselrijk water)

- soorten gerelateerd aan het dotterverbond,
- moerasspirea-verbond (voedselrijk water).

Matig soortenrijke oevervegetaties

- rietklasse,
- verbond der Grote zeggen.

Doelsoorten fauna: Noordse Woelmuis, Waterspitsmuis, Gewone pad en Groene kikker.

Streefbeeld

Verhoging van natuur-, landschap- en geschiedbeleving

natuurroute langs huidig padennet

geschiedroute langs huidig padennet

pikwelden

meer picknickplaatsen en banken langs de rand

visioorzieningen aanbrengen en reguleren

Koppelen recreatieve routing aan omgevingswensen

toevoegen korte ommetjes aan oostzijde

verbeteren kwaliteit en onderhoud van bestaande paden

entree Oudorperhout

Behouden van de rust

afsluiten van delen van het gebied

zonering hondenloosgebied

Benutten van educatieve mogelijkheden

centrale info verstrekking bij cultuurhistorische en archeologische elementen

0 km 1 2 3

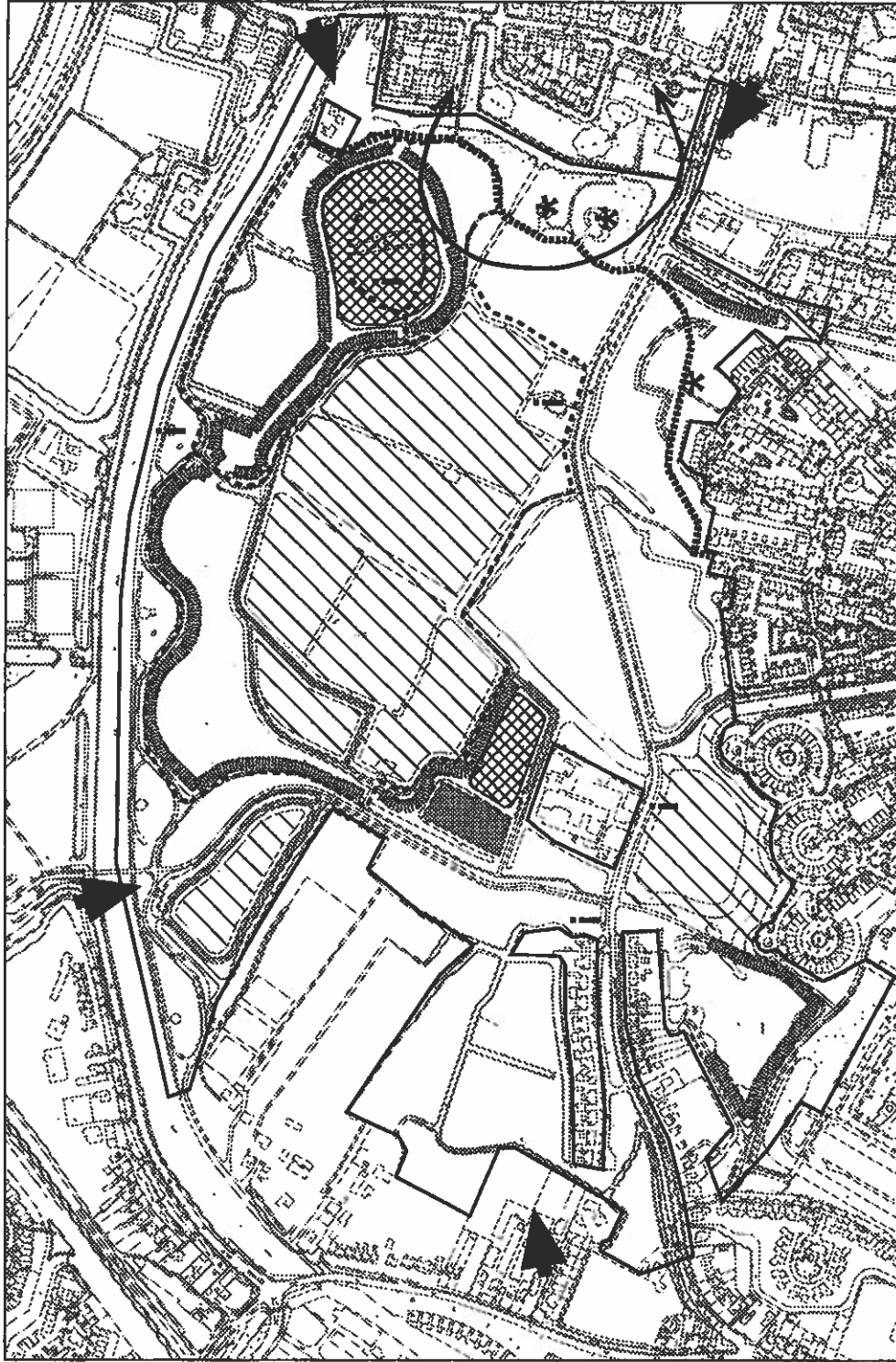
Bron : gemeente Almere 1998
 Basiskaart top. kaart 1:10.000 1992
 Mafreeldatast. 270796ANVCI

Aankomst voor landelijk gebied en stedelijk milieu

Nieuwland

Postbus 523 6700 AA Wageningen

telefoon 0317-467246 telefax 0317-467200

Vertaald naar streefbeelden en kansen

Om zinvol maatregelen te kunnen bepalen is het essentieel om vooraf een duidelijk doel te formuleren. Hiervoor zijn een aantal streefbeelden met daarbinnen een onderverdeling naar plantengemeenschappen. In deze paragraaf zijn deze streefbeelden slechts kort beschreven (zie de tabel in de kadertekst). Uitgebreider zijn de natuurdoeltypen, biotoopbeschrijvingen en doelsoorten uitgewerkt in hoofdstuk 4 en het bijlagenrapport.

De belangrijkste streefbeelden: water-, oever-, moeras- en grasvegetaties

De volgende groepen worden onderscheiden: Water, oevers, graslanden, moeras, bosplantsoen en houtwallen en ecologische verbindingzones. De meest kenmerkende streefbeelden zijn de water-, oever-, moeras- en grasvegetaties.

De streefbeelden zijn nader uitgewerkt in de kadertekst en naar het gebied vertaald in figuur 3.3. Belangrijk voor de haalbaarheid en de concrete beheer en inrichtingsvoorstellen is het beoogde ambitieniveau en mate van kwetsbaarheid van de voorgestelde doelsoorten. In hoofdstuk 4 wordt daar nader op ingegaan.

De beste kansen voor verhoging van natuurwaarden

Kansen voor verhoging van natuurwaarden zijn met name te vinden in verbetering van de waterkwaliteit en -kwantiteit (voor water-, oever-, riet- en natte graslandplanten). Ook is het belangrijk de leef- en vestigingsgebieden van karakteristieke flora en fauna te vergroten deels door herinrichting en deels door een extensiever en/of gevarieerder beheer. Aansluitingen met andere gebieden, de ecologische verbindingzones, moeten ten behoeve van de soortuitwisseling verder gestimuleerd worden. Tot slot is het belangrijk aandacht te besteden aan de overgangen tussen verschillende vegetatietypen. Door een aangepast beheer worden deze overgangen minder scherp en gevarieerder en daardoor natuurlijker.

3.5 Streefbeelden voor recreatie

Wat is het streefbeeld voor recreatie in de Oudorperhout?

Voor de toekomst is het belangrijk dat voor de Oudorperhout een recreatie-thema is gekozen; 'genieten en ervaren van natuur, landschap en geschiedenis, typisch voor Noord-Holland'. Het ervaren van het Noord-Hollands landschap wordt ook nu al door omwonenden en passanten als de belangrijkste kernkwaliteit vanuit recreatie gezien. Daarin kunnen een aantal componenten worden onderscheiden. Deze componenten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Beleven van natuur, landschap en geschiedenis

- Oudorperhout heeft vooral een lokale functie,

- beleven is vooral kijken,
- extensieve vorm van recreatie; wandelen, fietsen, schaatsen en vissen,
- spelen.

Ervaren van rust

- de rust wordt bepaald door de openheid en harmonie van het landschapsbeeld in combinatie met de huidige extensieve vormen van recreatie.

Routing en kwaliteit van de paden en voorzieningen

- het recreatief gebruik van de Oudorperhout wordt mede bepaald door de kwaliteit van de paden, de logica van de paden en voldoende entree's,
- de spelvoorzieningen bestaan uit trapveldjes, enige lig- en speelweiden en een aantal bankjes.

Het gebied moet vooral voor de aanliggende wijken goed toegankelijk zijn. Vanwege de kwetsbaarheid van de aanwezige natuur- en landschapselementen zijn extensieve recreatievormen zoals wandelen, fietsen, vissen de meest geschikte vormen. Rust kan op deze wijze ervaren worden. Tot slot ligt een kans verscholen in het vertellen over het gebied, door bijvoorbeeld informatieborden, folders met wandelingen, tentoonstellingen, lespakketten enzovoorts.

Verbeteringsmogelijkheden

Er zijn drie mogelijkheden die kunnen bijdragen aan het versterken van de recreatie in de Oudorperhout. Uitgebreider voorlichting en educatie-activiteiten is de eerste. Vertellen over wat er allemaal te beleven is in de Oudorperhout. Daarnaast valt, buiten het gebied, te denken aan beperkte toeristische ontwikkelingen om de Oudorperhout te 'verbinden' met de binnenstad. De effecten van deze toeristische ontwikkeling in de Oudorperhout moeten beperkt blijven want het behouden van het Noord-Hollands polderlandschap staat voorop.

Een tweede, belangrijke winst voor de recreatie is het recreatief ontsluiten van het westelijk deel van de Oudorperhout. Een goed bereikbare entree en een leuke route door de weilanden naar het centrale gebied geeft prima wandelmogelijkheden voor deze wijk.

Tot slot is een recreatieve zonering gewenst. Delen van de Oudorperhout worden ingesteld als rustgebieden voor natuur (uitbreiding ten opzichte van de huidige situatie). Voor honden uitlaten zijn twee lokaties aangegeven waar honden los mogen lopen. In de overige terreindelen mag gewandeld worden. Honden moeten aangelijnd worden. Toezicht van zowel de gemeenten als omwonenden is essentieel opdat deze regels nageleefd worden. Dagelijks toezicht is vanuit de huidige gemeentelijke bezetting onmogelijk.

Beheer- en inrichtingsplan Oudorperhout 1998
STREEFBEELD
WATERHUISHOUDING
figuur 3.5

Legenda

Grens geïsoleerd gebied

Verwijderen beschoeiingen en herprofiëren taluds

Creëren "dode armen"

Technische ingrepen:

Te vernieuwen watergang

Afsluitbare duiker

Te plaatsen duiker

Te vervangen duiker

Schot

Stuw

Stroomrichting waterafvoer

0 km 1 2 3

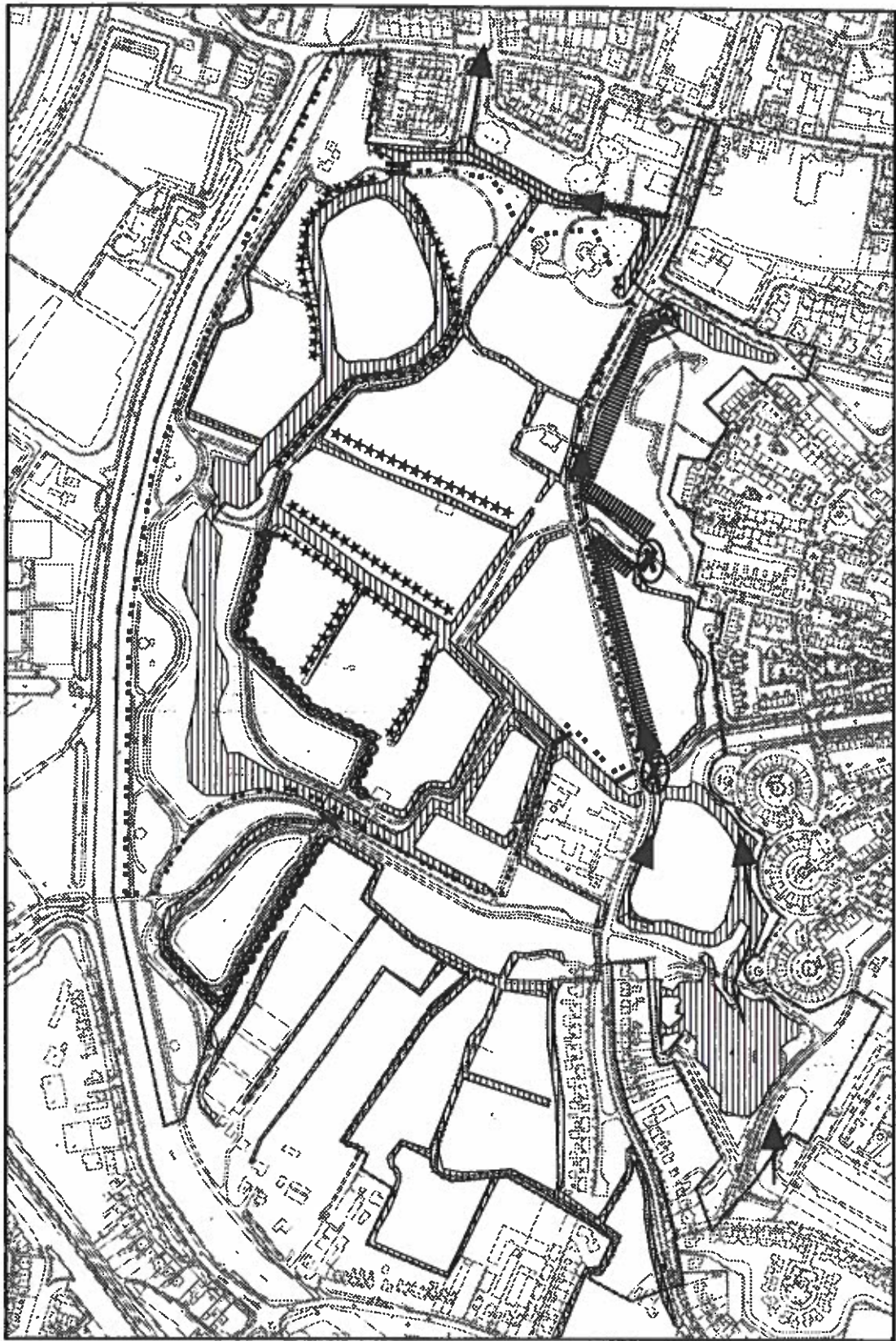
Bron : gemeente Alkmaar 1998
Beeldkaart: top. kaart 1:10.000 1992
Munsterdrukt: 270798/CCd

Adviesbureau voor landelijk gebied en stedelijk milieu

Nieuwland

Postbus 522 6700 AM Wageningen

telefoon (0317) 467146 telefax (0317) 467100

3.6 Streefbeeld voor waterhuishouding

Deze paragraaf geeft slechts een zeer summiere indruk van het gekozen streefbeeld. In het bijlagenrapport is een aparte waternotitie opgenomen, waarin ook alternatieven zijn uitgewerkt en afgewogen. Het streefbeeld voor waterhuishouding is onlosmakelijk verbonden aan de voorgaande streefbeelden en met name aan de natuurstreefbeelden. Vanuit deze streefbeelden komt de wens om de waterhuishouding aan te passen, zodat de waterkwaliteit verbetert. Daarnaast is het wenselijk dat de overgangen van water naar land aangepast worden, opdat oever en moerasvegetaties meer ontwikkelingsruimte krijgen.

Meer concreet wordt voorgesteld om het centrale rustgebied te isoleren en een aantal beschoeide oevers her in te richten tot natuurlijke, flauw oplopende oevers.

Isolatie van het centrum van de Oudorperhout

Met het isoleren van het middengebied wordt voorkomen dat het overtollige water (met gebiedsvreemde stoffen) uit de gehele Oudorperpolder via de Oudorperhout naar het gemaal wordt afgevoerd. Dit komt de kwaliteit van het water in de Oudorperhout ten goede.

Het stedelijke water uit de Oudorperpolder wordt de zuidrand omgeleid naar het gemaal bij de Hoornse Vaart. Daadwerkelijk effectief wordt deze maatregel als ook duidelijk is hoe de milieu-technische kwaliteit van de waterbodems in de Oudorperhout is. Hiervoor is nader milieu-technisch onderzoek vereist. Indien de kwaliteit niet goed is, moeten eerst de sloten uitgebaggerd worden. Isolatie van het centrum-gebied is mogelijk door op diverse plaatsen kleinschalige ingrepen te plegen, zoals het plaatsen van dammetjes, schotbalkstuwen en vervanging van enige duikers. Om voldoende waterafvoer en berging te garanderen is aanpassing van de watergang aan de zuidzijde van de Munnikenweg noodzakelijk.

Herinrichting oevers tot natuurlijke oevers

Door een deel van de beschoeiingen in het gebied te verwijderen en de oevers te herprofilen, ontstaan prima uitgangssituaties voor allerlei oever- en moerasvegetaties om zicht ter plaatse te vestigen. Er is voor gekozen dit vooral te doen in het centrale, rustige deel van de Oudorperhout. Enkele watergangen kunnen ook 'opgeheven' worden. Door deze watergangen uit het jaarlijkse beheer te nemen, zullen deze watergangen in de loop der tijden verlanden. Dit is een proces dat karakteristiek is voor de Oudorperhout. Daarom worden enkele 'dode' armen aangegeven op figuur 3.6.

Door het verwijderen van de beschoeiingen en het aanleggen van natuurvriendelijke oevers ontstaan mogelijkheden voor het voorkomen van soorten uit het Dotterverbond en het Moerasspirea-verbond. Door het afdammen van enkele watergangen wordt beschut water gecreëerd, waardoor de mogelijkheden voor waterplantenvegetaties zoals Kikkerbeet-verbond en Krabbenscheer-associatie worden vergroot.

4 UITVOERINGSPROGRAMMA

In dit hoofdstuk zijn de streefbeelden, zoals geschetst in hoofdstuk 3, verder uitgewerkt tot maatregelen en projecten. Ook dit hoofdstuk is themagewijs opgebouwd. Echter er is bewust gekozen voor andere opeenvolging van thema's. De thema's natuur en landschap vormen de basis van voorliggend plan. Vandaar dat deze thema's zijn samengevoegd in paragraaf 4.2. Aan de hand van een aantal biotopen worden de benodigde maatregelen beschreven. De overige thema's worden in de daarop volgende paragrafen behandeld. Tot slot is een globale raming opgesteld voor zowel de herinrichting, het omvormingsbeheer als het periodieke beheer. Vooraf volgt, in paragraaf 4.1 een korte toelichting over herinrichting, omvormingsbeheer en periodiek beheer. Uitgebreidere informatie hierover is in het bijlagenrapport te vinden.

4.1 Herinrichting, omvormingsbeheer en periodiek beheer

Bij het realiseren en behouden van de voorgestelde streefbeelden zijn verschillende beheersvormen mogelijk te weten herinrichting, omvormingsbeheer en periodiek beheer.

Herinrichting

Herinrichting wordt toegepast wanneer het streefbeeld alleen bereikt kan worden door aanpassing van de uitgangssituatie (de milieuomstandigheden). Bodem en/of wateromstandigheden worden hiermee veranderd; bijvoorbeeld het aanleggen van een poel of het afgraven van de toplaag. Herinrichting is de eerste stap richting een streefbeeld. Na herinrichting vindt meestal een omvormingsbeheer plaats. De herinrichtingskaart (zie achterin rapportage, los bijgevoegd) geeft de informatie waar welke maatregelen worden voorgesteld.

Omvormingsbeheer

Dit is een tijdelijk beheersvorm. Uitvoering is gewenst om het streefbeeld te benaderen. Omvormingsbeheer is vaak tijdelijk na herinrichting nodig. Tevens wordt omvormingsbeheer gebruikt om een goede uitgangssituatie te creëren; bijvoorbeeld een intensiever maaibeheer om grasland sneller te verschralen. De Omvormingsbeheerskaart (zie achterin rapportage, los bijgevoegd) geeft de informatie waar welke maatregelen worden voorgesteld.

Periodiek beheer

Periodiek beheer is beheer dat zich herhaalt, jaarlijks of met een bepaalde cyclus (ook wel regulier of cyclisch beheer genoemd). Periodiek beheer is nodig om het streefbeeld gedurende langere

NATUURSTREEFBEELDEN Oevers

Streefbeelden: vegetaties gerelateerd aan het Dotterverbond, Moerasspireaveverbond, de Riet-klass en het verbond der Grote zeggen

Bodem en water: zoet water. Afhankelijk van het zoutgehalte en de voedselrijkdom van het water zullen de soorten zich ontwikkelen.

Doelsoorten flora: Echte koekoeksbloem, Moerasspirea, Moerasvergeet-me-nietje, Rietorchis en Moeraswolfsme

Doelsoorten fauna: Groene kikker, Gewone pad, Libellen, Snoek, Rietgors, Watervleermuis.

OELSOORT: Echte koekoeksbloem

REALISATIE

Eenmalige inrichtingsmaatregelen:

De Oudorperhout is voor een groot deel beschoeid. Om de oeervervegetatie te ontwikkelen wordt de beschoeiing op diverse plekken verwijderd. De oevers worden op deze plaatsen geherprofileerd (talud 1:5, 1:10). Waar begrazing plaatsvindt worden de oevers uitgerasterd.

Enkele sloten met slootoevers zullen verlanden t.b.v. de ontwikkeling van een soortenrijke oeervervegetatie. Deze oevers worden geherprofileerd met een flauw talud 1:5. Tussen de oevers en het naastliggende grasland zal een gevarieerde, structuurrijke vegetatie ontstaan door de aanwezigheid van de gradient van vochtig naar nat.

Omvormingsbeheer: De hergeprofileerde oevers worden 1x per jaar gemaaid gedurende 3 jaar.

Regulier beheer: de oevers van de sloten worden 1x per jaar, 1x per twee jaar (sloottalud 1:5) of 1x per drie jaar (sloottalud 1:10) gemaaid. Het maaisel dat vrijkomt bij het schonen dient verwijderd te worden in plaats van op de kant te blijven liggen. Anders is de kans gering dat een soortenrijke oeervervegetatie tot ontwikkeling komt.

De vegetatie in de verlandende sloten wordt jaarlijks gemaaid om opslag van houtige gewassen te voorkomen. Na 15 jaar worden de sloten uitgebaggerd. Een uitzondering geldt voor de sloot langs de Hoornse vaart. Omdat hier eventueel nog instroom van water plaatsvindt moet er nog voldoende doorvoer zijn. Deze wordt na 5 jaar uitgebaggerd. Door de verlandende sloten in verschillende jaren uit te baggeren (1e na 3 jaar, 2e na 6 jaar, enz.) komen verschillende verlandingsstadia naast elkaar voor.

OELSOORT: Gewone pad

Adviesbureau voor landelijk gebied en stedelijk milieu

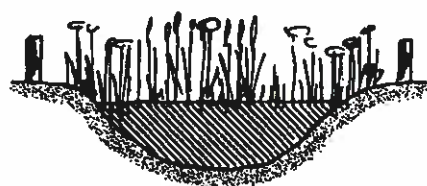
Nieuwland

Postbus 522 6700 AM Wageningen

telefoon 0317-467246 telefax 0317-467200

AR

EINDSITUATIE BIJ MAAIEN

periode in stand te houden. De Periodieke beheerskaart (zie achterin rapportage, los bijgevoegd) geeft de informatie waar welke maatregelen worden voorgesteld.

4.2 Uitwerking streefbeelden natuur en landschap

4.2.1 Oevers en maatregelen

Wat zijn de belangrijkste maatregelen?

Herprofileren oevers

Een deel van de beschoeide oevers wordt opgeruimd. In plaats van strakke oeverbeschoeiingen worden flauwe taluds aangelegd. De taludhellingen varieert van flauw (1:5) tot zeer flauw (1:10). Door een flauw talud aan te leggen ontstaan verschillen in de milieuomstandigheden. Hierdoor kunnen verschillende soorten oeverplanten met bijbehorende fauna in een flauw talud voorkomen. Daar waar de oevers verflauwd worden, worden de oevers uitgerasterd om beschadiging van de oevervegetaties door vee te voorkomen.

Gedifferentieerd beheer (slootschoning)

De oevervegetatie wordt in aanvulling op de watervegetatie geschoond tenzij de kaart anders aangeeft. Slootoevers die uit een flauw talud bestaan worden extensief beheerd. De flauwe taluds worden jaarlijks voor 50% gemaaid. De zeer flauwe taluds worden jaarlijks voor 33% gemaaid. In de Oudorperhout ontstaat dus een variatie aan overbegroeiingen door het gedifferentieerd beheer. Tegelijkertijd bestaat voor enige sloten het beheer uit niets doen om het verlandingsproces kansen te geven.

NATUURSTREEFBEOELDEN

herinrichting

Oevervegetaties

Vochtige (soortenrijke) graslanden gerelateerd aan het Dotter-verbond	verwijderen beschoeling, herprofiëren oevers (flauw talud), ultrasateren vee	korte termijn, start	voor het groeiseizoen	stimuleren van microreliëf, achteruit werken met de machine
Moerasspirea-verbond	verwijderen beschoeling, herprofiëren oevers (flauw talud), ultrasateren vee	korte termijn, start	voor het groeiseizoen	stimuleren van microreliëf, achteruit werken met de machine
Riet-klasse	verwijderen beschoeling, diepte water 0.2-2m, in stilstaand of zwak stromend water, sloten dempen	korte termijn, start	voor het groeiseizoen	stimuleren van microreliëf, achteruit werken met de machine
Verbond der Grote zeggen	verwijderen beschoeling, water rond maaiveld, slib aanwezig	korte termijn, start	voor het groeiseizoen	stimuleren van microreliëf, achteruit werken met de machine
Diverse vegetaties in een verlandende sloot	verwijderen beschoeling, herprofiëren oevers	korte termijn, start		stimuleren van microreliëf, achteruit werken met de machine

omvormingsbeheer

Oevervegetaties

Vochtige (soortenrijke) graslanden gerelateerd aan het Dotter-verbond	1x per jaar maaien	3 jaar na herinrichting	september/oktober	
Moerasspirea-verbond	1x per jaar maaien	3 jaar na herinrichting	september/oktober	
Riet-klasse	1x per jaar maaien	3 jaar na herinrichting	september/oktober	
Verbond der Grote zeggen	1x per jaar maaien	3 jaar na herinrichting	september/oktober	
Diverse vegetaties in een verlandende sloot	1x per jaar maaien	3 jaar na herinrichting	september/oktober	

periodiek beheer

Oevervegetaties

	maatregelen	termduur	termdtp	bev. % per jaar	opmerkingen
Vochtige (soortenrijke) graslanden gerelateerd aan het Dotter-verbond	maaien en afvoeren	jaarlijks	september/oktober	100	maaiafval niet op oever deponeren
Moerasspirea-verbond	maaien en afvoeren	1x/2-3jr	september/oktober	33-50	maaiafval niet op oever deponeren
	maaien en afvoeren	jaarlijks	september/oktober	100	maaiafval niet op oever deponeren
Riet-klasse	maaien en afvoeren	1x/2-3jr	september/oktober	33-50	
	maaien en afvoeren, 10 cm boven het waterniveau		september/oktober	100	maaiafval niet op oever deponeren
Verbond der Grote zeggen	maaien en afvoeren, 10 cm boven het waterniveau	1x/2-3jr	september/oktober	33-50	
	maaien en afvoeren, 5 cm onder het waterniveau	jaarlijks	september/oktober	100	maaiafval niet op oever deponeren
	maaien en afvoeren, maaien 5 cm onder het waterniveau	1x/2-3jr	september/oktober	33-50	

augustus 1998

NATUURSTREEFBEELDEN Graslanden

Streefbeelden: soortenrijke graslanden gerelateerd aan Dotterbloemhooilanden, Kamgrasweiden, Glanshaverhooilanden en Engels-raaigrasweiden, ruigte/zoom

Bodem en water: soortenrijke graslanden gerelateerd aan Dotterbloemhooilanden komen alleen tot ontwikkeling onder voedselarme tot matig voedselrijke omstandigheden en vochtige omstandigheden. Onder de toplaag bestaat de ondergrond voor een groot deel klei. Hierdoor is het moeilijker voedselarme omstandigheden te creëren. Kamgrasweiden ontwikkelen bij extensieve beweiding. Glanshaverhooilanden bij droge omstandigheden en geen bemesting. Engels-Raaigrasweiden intensief bemest en droge omstandigheden. De ruigte/zoomvegetatie is meegenomen in het graslandbeheer.

Doelsoorten flora: Echte koekoeksbloem, Rietorchis, Moerasstruisgras. (Moerasrolklaver, Moerasstreepzaad, Grote ratelaar)

Doelsoorten fauna: Noordse woelmuis (graslanden gerelateerd aan Dotterbloemhooilanden), Hooibeestje, Grutto en Zwartspruitdikkopje.

ELSOORT: Grote ratelaar

REALISATIE

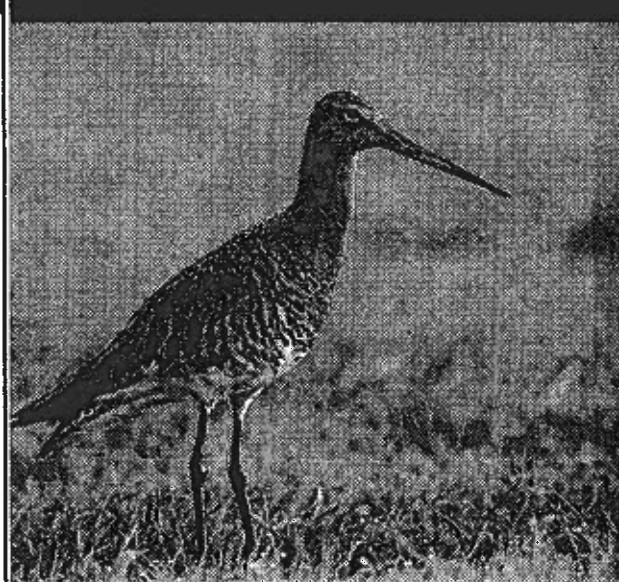
Eenmalige inrichtingsmaatregelen: om de grond voldoende te verschrallen voor de soortenrijke, vochtige graslanden gerelateerd aan de Dotterbloemhooilanden wordt de voedselrijke toplaag afgegraven en het water vastgehouden. Zolang de bodem onder water blijft staan zal het vrijkomen van voedingsstoffen beperkt zijn. Om niet op alle plaatsen de klei aan te boren wordt gevarieerd in het afgraven van de toplaag. De poelen worden in de weilanden uitgegraven (een op de plek van een oude poel) en uitgerasterd.

Omvormingsbeheer: De soortenrijke hooilanden gerelateerd aan de Dotterbloemhooilanden worden gedurende 2 jaar 3x per jaar gemaaid. Tevens worden de Kamgrasweiden en de Glanshaverhooilanden enkele jaren 3x gemaaid totdat het kruidenvegetatie genoeg is toegenomen. Daarna worden genoemde percelen nog een jaar 2x gemaaid. Het verschil met het reguliere beheer is dat het laatste jaar van het omvormingsbeheer vrij vroeg gemaaid wordt. Wanneer de grasvegetatie zich zo ontwikkeld heeft dat er een goede kruidensamenstelling is ontstaan, kan er later gemaaid worden.

Regulier beheer: Wanneer de Dotterbloemhooilanden voldoende verschraald zijn wordt er twee keer gemaaid. De eerste maaibeurt valt in half juni/half juli, de tweede maaibeurt in september. De kamgrasweiden die niet beweid worden, worden 2x gemaaid; half juni + september. De Kamgrasweiden met nabeweiding worden half juni-half juli gemaaid en vanaf augustus nabeweid. De grasmat heeft de tussenliggende tijd nodig om te herstellen. De vee-eenheid is 2 stuks per hectare bij 100 begrazingsdagen. De Glanshaverhooilanden worden 2x per jaar gemaaid. De Engels-raaigrasweiden worden (matig) intensief beheerd. Afhankelijk van de intensiteit van de begrazing worden deze soortenarm tot matig soortenrijk. Hier is geen aanvullend beheer nodig.

De ruigte-/zoomvegetatie ontstaat doordat er jaarlijks de helft van de vegetatie blijft staan en het andere deel gemaaid wordt. De ruigte/zoomvegetatie is meestal een onderdeel van de bosrand. Bij het maaien van de vegetatie (hooilandbeheer) blijft de vegetatie enkele dagen liggen (2-3). Daarna wordt het maaisel verzameld en afgevoerd. De poelen worden 1x in de 5 jaar gedeeltelijk uitgebaggerd.

ELSOORT: Grutto

hergeprofileerde oever

Adviesbureau voor landelijk gebied en stedelijk milieu

Nieuwland

Postbus 522 6700 AM Wageningen

telefoon 0317-467246 telefax 0317-467200

4.2.2 Graslanden en maatregelen

Wat zijn de belangrijkste maatregelen?

Afgraven

Om de soortenrijke graslanden gerelateerd aan de Dotterbloemhooilanden te realiseren is het noodzakelijk een vochtig/nat vrij matig voedselrijk milieu te creëren. Daarom wordt een deel van het centrale gebied afgegraven

Hooilandbeheer

De soortenrijke graslanden gerelateerd aan de Dotterbloemhooilanden, de matig soortenrijke Kamgrasweiden en de Glanshaverhooilanden worden beheerd door middel van een hooilandbeheer. Een hooilandbeheer houdt in dat het gras gemaaid wordt, waarna het enkele dagen blijft liggen. Zaden die in het gras zitten kunnen zo rijpen en op het perceel achterblijven. Na 2 dagen wordt het hooi verzameld en afgevoerd. De kamgrasweiden worden deels naast het maaibeheer beheerd door middel van vee. Omdat de kamgrasweiden alleen tot ontwikkeling komen wanneer er weinig bemest wordt, worden de kamgrasweiden extensief nabeweïd. Dit houdt in 2 stuks koeien op een hectare. De beweiding vindt plaats vanaf begin augustus en duurt maximaal 100 dagen.

(Matig) intensief graslandbeheer

Een groot deel van de Oudorperhout wordt beheerd door middel van begrazing. Afhankelijk van de hoeveelheid vee zullen eenvormige Engels-raaigrasweiden en soortenarme Kamgrasweiden ontstaan.

Aanleg poelen

Ten behoeve van de amfibieën wordt op twee plekken een poel aangelegd. Omdat deze poelen geïsoleerd liggen van het overige water bieden ze goede mogelijkheden als leefgebied. Een van de poelen ligt in een oude laagte die vroeger in gebruik is geweest als poel. Het weiland wordt begraasd, de poel wordt dan ook (deels) uitgerasterd. De poelen zijn met hun schuine helling noord-oost georiënteerd.

Behoud ruigteplekken

Belangrijk is het om her en der verspreid en door de jaren heen verplaats meerjarige ruigten te laten staan. Deze kunnen na twee of drie jaar alsnog in de maaicyclus worden meegenomen. Gezien de kleinschaligheid zijn deze plekken niet op de kaarten terug te vinden. In overleg met de uitvoerders moet hier aandacht aan besteed worden.

Toekomstige beheerders

Het grasland vraagt ook in de toekomst deskundig beheer. Deels zal dit uitgevoerd worden door de huidige pachters, waarmee nadere afspraken gemaakt worden ten aanzien van beweiding, maaitijdstippen, etc. Tevens worden nieuwe pachtcontracten opgesteld, afgestemd op voorliggend plan. Deels worden percelen in de toekomst uit de pacht onttrokken. Meer hierover is te vinden in het Bijlagenrapport.

